

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Specifika vzdělávání nadaných žáků na státní a soukromé základní škole
Specifics of education of gifted pupils in public primary school and private
primary school

Anna Strnadová

Vedoucí práce: PhDr. Monika Kadrnožková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B ČJ–SPG

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Specifika vzdělávání nadaných žáků na státní a soukromé základní škole potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. 11. 2024

Poděkování

Ráda bych vyjádřila své poděkování vedoucí práce, paní PhDr. Monice Kadrnožkové, Ph.D., za veškerou podporu, trpělivost a cenné rady, které mi poskytovala v průběhu psaní této bakalářské práce. Velice si vážím její ochoty a času, který mi vždy věnovala při konzultacích. Mé poděkování dále patří také respondentům, kteří se podíleli na této závěrečné práci, a tím přispěli k jejímu úspěšnému dokončení.

ABSTRAKT

Práce se zaměřuje na komparaci vzdělávacích přístupů k nadaným žákům na státní a soukromé základní škole. V teoretické části práce jsou definovány základní pojmy jako nadání, talent a inteligence a popisuje se charakteristika a identifikace nadaných žáků. Dále práce zkoumá legislativní rámec, podpůrná opatření a organizační formy vzdělávání nadaných žáků v České republice i v zahraničí.

Výzkumná část využívá případovou studii, založenou na polostrukturovaných rozhovorech na dvou základních školách – jedné běžné a jedné soukromé. Data z přepsaných rozhovorů byla analyzována metodou otevřeného kódování, což vedlo k identifikaci klíčových rozdílů v přístupech ke vzdělávání nadaných žáků na obou školách. Výsledky ukazují specifika, jako jsou odlišnosti v podpůrných opatřeních, přístupech k organizaci výuky a využití vzdělávacích strategií pro nadané žáky, což přispívá k rozvoji jejich vzdělávacích potřeb.

KLÍČOVÁ SLOVA

nadání žáci, základní školy, soukromé školství, státní školství

ABSTRACT

The thesis focuses on the comparison of educational approaches to gifted pupils at state and private primary school. The theoretical part of the thesis defines basic concepts such as giftedness, talent and intelligence and describes the characteristics and identification of gifted pupils. Furthermore, the thesis examines the legislative framework, support measures and organisational forms of education of gifted pupils in the Czech Republic and abroad.

The research part uses a case study based on semi-structured interviews in two primary schools, one state and one private. Data from the transcribed interviews were analysed using an open coding method, which led to the identification of key differences in approaches to the education of gifted pupils in those schools. The results show specific features such as differences in support measures, approaches to the organisation of teaching and the use of educational strategies for gifted pupils, which contribute to the development of their educational needs.

KEYWORDS

gifted pupils, primary schools, private education, state education

Obsah

Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1 Definice klíčových pojmů	8
1.1 Nadání a talent	8
1.2 Inteligence	8
2 Nadaný žák	11
2.1 Identifikace nadaného žáka	12
3 Nadaný žák na základní škole	14
3.1 Podpůrná opatření.....	15
3.1.1 Individuální vzdělávací plán.....	16
3.1.2 Enrichment.....	19
3.2 Strategie pro vzdělávání nadaných žáků	22
4 Organizační formy vyučování nadaných žáků	24
4.1 Homogenní školy.....	24
4.2 Homogenní třídy.....	26
4.3 Skupinová forma.....	28
5 Systém podpory nadaných žáků v České republice.....	31
5.1 Vzdělávání nadaných žáků v českých školách	31
6 Systém podpory nadaných žáků v zahraničí.....	33
6.1 Finsko	33
6.2 Slovensko.....	34
6.3 Srovnání s Českou republikou	34
7 Výzkumná část	36
7.1 Cíl výzkumu	36

7.2	Metodologie a design výzkumu.....	36
7.3	Případová studie	36
7.4	Popis výzkumného vzorku.....	38
7.5	Sběr dat	39
7.6	Analýza dat.....	42
7.7	Interpretace dat	44
7.8	Odpovědi na výzkumné otázky	53
8	Diskuze	56
9	Závěr.....	58
	Seznam použitých literárních zdrojů	60
	Seznam použitých internetových zdrojů.....	63

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou nadaných žáků a možnostmi jejich vzdělávání. Soustředí se především na rozdíly mezi běžnými školami, kde se nadaní žáci vzdělávají a školy soukromými, které se na nadané zaměřují.

V úvodu teoretické části této práce jsou definovány klíčové pojmy, které se k tématu vztahují, konkrétně nadání, talent a inteligence, a vysvětleny rozdíly mezi nimi. Dále je věnován prostor nadaným žákům, jejich charakteristice, identifikaci těchto žáků, a to jak ve školním prostředí, tak v pedagogicko-psychologických poradnách, kam žáci dochází na základě doporučení školy. Následně se teoretická část zaměřuje na podporu nadaných žáků na školách, přičemž se věnuje legislativním rámcům, dále podpůrným opatřením, metodami výuky a organizačním formám vzdělávání.

V práci je popsáno, jaké možnosti vzdělávání mají nadaní žáci a kde se tyto možnosti realizují, ať už v oblasti státního či soukromého vzdělávacího sektoru. Teoretická část je zakončena komparací podpory nadaných žáků v České republice a dvou vybraných evropských zemích.

V metodologické části práce je v úvodu popsán cíl výzkumu a výzkumný problém, poté je popsána metodika kvalitativního výzkumu, jenž byl realizován jako případová studie. Data byla získána prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů ve dvou základních školách, jedné běžné a druhé soukromé. Dále kromě rozhovorů byla provedena analýza školních dat. Data byla vyhodnocena formou otevřeného kódování a dále kategorizována technikou vyložení karet pomocí specializovaného softwaru ATLAS.ti. Celkem vznikly čtyři hlavní kategorie, ve kterých jsou interpretovány výsledky v kontextu komparace dvou vybraných základních škol. V závěru jsou zodpovězeny výzkumné otázky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Definice klíčových pojmů

1.1 Nadání a talent

V roce 1964 popsal Lucito (1964) celkem 113 definic pojmu nadání, definice byly odvozené z výsledků inteligentních testů (nadání se vymezovalo jako hodnota IQ přesahující hranici 130), sociální definice, procentuální definice, kreativní definice. Za jádro těchto definic byly považovány myšlenkové operace (Machů, Kočvarová, 2013).

Osobně považuji za nejkompexnější definici nadání školského inspektora Marlanda (1972), který nadané žáky popisuje jako žáky, kteří jsou identifikováni kvalifikovanými odborníky na základě svých mimořádných schopností a jsou schopni dosahovat vysokých výkonů. Tito žáci vyžadují vzdělávací programy a služby, které přesahují standardní nabídku škol, aby mohli plně rozvinout svůj potenciál a přispět tak sobě i společnosti. Mezi žáky schopné vysokého výkonu patří ti, kteří prokázali úspěchy nebo mají potenciál v oblastech, jako jsou obecné intelektové schopnosti, specifické akademické nadání, tvůrčí nebo produktivní myšlení, vůdčí schopnosti, výtvarné, umělecké a psychomotorické schopnosti (Webb, 2007).

Druhým termínem, se kterým se často setkáváme v souvislosti nadáním je pojem **talent**. Odborníci Mönks a Mason (2000), společně s Tannenbaumem (2000) považují termíny talent a nadání jako synonymní. Z českých autorů nahlíží na tyto dva termíny synonymem například Dočkal (2005), který uvádí i fakt, že ne ve všech jazycích existují vedle sebe oba pojmy – tedy talent i nadání. Uvádí za příklad francouzštinu či maďarštinu, kde existuje pouze jeden pojem a tím je pojem talent.

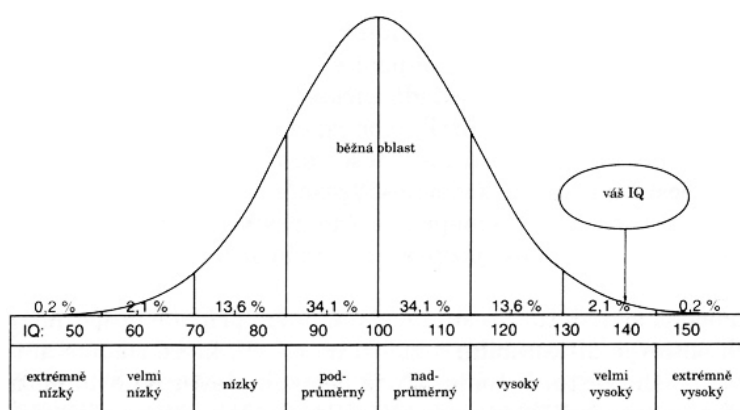
1.2 Inteligence

Definovat termín inteligence je značně problematické, jelikož má mnoho pojetí. Pojem, který se úzce váže s inteligencí je pojem **inteligentní kvocient**, dle pedagogického slovníku (Průcha, 2013, str. 89) je definován jako „*Číselný údaj vyjadřující úroveň intelektových schopností jednice vzhledem k jeho věku, označuje se zkratkou IQ.*“

Fořtíková (2011) dělí intelektové nadání dle IQ takto:

- mírně nadprůměrné nadání 111–119 bodů IQ
- vyšší nadprůměr 120–129 bodů IQ
- velmi vysoký nadprůměr (rozumové nadání) 130 a více.

Obrázek 1: Rozložení inteligence v populaci podle Gaussovy křivky

Zdroj: Praus, 2008

V současnosti se můžeme setkat s existencí mnoha teorií o inteligenci, mezi nejzmiňovanější teorie můžeme zařadit například **psychometrickou teorii inteligence**, která považuje inteligenci za obecnou kognitivní schopnost, kterou lze měřit pomocí IQ testů a dalších standardizovaných hodnocení, dále **triarchickou teorii inteligence** amerického kognitivního psychologa Sternberga, ta předpokládá, že inteligence zahrnuje tři různé aspekty: analytickou inteligenci (schopnost řešit problémy), kreativní inteligenci (schopnost přicházet s novými řešeními) a praktickou inteligenci (schopnost přizpůsobit se různým prostředím), (Heller, Kurt, Mönks, Sternberg, Subotnik, 2000). Třetí teorií je **teorie rozmanitých inteligencí** amerického vývojového psychologa Gardnera (1999), ta předpokládá, že existuje pět různých typů inteligence a to jazyková, hudební, logicko-matematická, prostorová, tělesně-pohybová, interpersonální a intrapersonální.

Obecně je inteligence považována za důležitý prediktor studijního a profesního úspěchu, i když není jediným faktorem, který přispívá k úspěchu. Důležité je také poznamenat, že nadání nemůže být chápáno pouze jako hodnota inteligenčního kvocientu. Koncepty, které

spojovaly nadání pouze jako vysoký inteligenční kvocient jsou zastaralé a dnes již překonané. Intelligence je dnes chápána jako komplexní soubor schopností a projevů, které mohou zahrnovat mnoho oblastí lidských aktivit, nikoli pouze ty, které jsou měřeny klasickými inteligentními testy (Havigerová, 2011).

2 Nadaný žák

V předchozí kapitole byly definovány základní pojmy k problematice nadaných žáků, tato kapitola se bude věnovat nadaným žákům již konkrétně v prostředí školy, tedy charakteristice a identifikaci nadaných žáků.

Charakteristika nadaného žáka

Neexistuje jednotná definice nadaného žáka, protože, jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, nadání není pouze jednoho typu. Dočkal (2005) rozlišuje druhy nadání na pohybové, umělecké, intelektové a praktické. V této práci a následujících kapitolách se budu věnovat především nadání intelektovému.

Ve školním prostředí se můžeme potkat a třemi typy šikovných žáků, s bystrým, nadaným a mimořádně nadaným. Níže v tabulce jsou popsány příklady rozdílů mezi žákem bystrým a nadaným (obr. 2).

Vedle nadaných a mimořádně nadaných žáků stojí ještě žáci, kteří jsou nadaní, ale potýkají se zároveň i s nějakým znevýhodněním. Jedním typem těchto žáků, se kterým se učitelé mohou setkat v heterogenní třídě je žák s tzv. **dvojí výjimečností**, do této kategorie spadají žáci, kteří jsou nadaní, ale zároveň znevýhodnění jinou speciální vzdělávací potřebou, kde se současně s nadáním nejčastěji vyskytují specifické vývojové poruchy učení (dyslexie, dysortografie, dysgrafie atd.), dále poruchy chování (ADD¹, ADHD²), ale také například Aspergerův syndrom.

Společným znakem žáků s dvojí výjimečností je fakt, že je bývá velmi obtížné identifikovat, protože znevýhodnění a nadání se navzájem maskují a v očích učitelů jsou tito žáci často vnímáni jako „pouze“ průměrní (Portešová, 2009).

¹ Porucha pozornosti bez hyperaktivity

² Porucha pozornosti s hyperaktivitou

Obrázek 2: Rozdíly mezi žákem bystrým a nadaným

BYSTRÝ ŽÁK	NADANÝ ŽÁK
zná odpovědi	klade otázky
zajímá se	je zvědavý
má dobré nápady	má neobvyklé nápady
odpovídá na otázky	zajímá se o detaily
je vůdcem skupiny	je samostatný, často pracuje sám
poslouchá se zájmem	vyjadřuje silné emoce a stavy – při tom, co slyší
lehko se učí	vše už zná
vymýšlí úlohy a úspěšně je řeší	iniciuje projekty
přijímá úlohy a poslušně je vykonává	úlohy přijímá kriticky a když ho zajímají, tak se jim intenzivně se zaujetím věnuje
přijímá a vstřebává informace	využívá informace
je spokojený s vlastním učením a s výsledky	je velmi sebekritický

Zdroj: Cvetkovič-Lay, 1995

2.1 Identifikace nadaného žáka

Odborníci, například Laznibatová (2007) či Gardner (1999) se shodují, že by nadání mělo být identifikováno v co nejmladším věku, aby byl dítěti umožněn co nejvhodnější rozvoj nadání, jelikož do šestého věku dítěte probíhají značné vývojové změny (Laznibatová, 2007). Gardner (1999) považuje včasnou identifikaci za velmi důležitou i z důvodu postupného poklesu úrovně jednotlivých druhů inteligence, za nejvíce náchylnou považuje logicko-matematickou inteligenci, vrchol u tohoto typu inteligence uvádí v rozmezí věku 16–26 let.

Machů, Facová a Orel (2016) uvádí, že proces identifikace by měl probíhat alespoň ve třech navazujících krocích.

Prediagnostika nadání

Prediagnostika nadání je tou nejprimárnější fází v procesu identifikace nadání. Tato fáze se označuje také jako **nominace**, tu však nemusí provést pouze pedagog či rodič, nominovat nadané dítě může kterákoliv blízká osoba dítěte, ať už lékař, trenér či jiná osoba v úzkém kruhu dítěte (Baše, 2016).

Diagnostika v pedagogicko-psychologické poradně

Podnět k vyšetření nadání v pedagogicko-psychologické poradně vychází nejčastěji od rodičů, pokud se jedná o dítě, které ještě nezahájilo povinnou školní docházku. Pokud ale dítě přichází později, většinou se jedná o nominaci učitelem či jiným pedagogickým pracovníkem (Zapletalová, 2006). Před vyšetřením v pedagogicko-psychologické poradně je žádoucí, aby učitel, který žáka nominoval, vyplnil vstupní dotazník dítěte, kde uvede žákovy projevy v jednotlivých hodinách a případně doplní žákovými výstupy z hodin. Závěrečná zpráva, doporučení z pedagogicko-psychologické poradny je důležitá jak pro rodiče, aby například věděli, na co se mají v domácí přípravě zaměřit, tak hlavně pro školu. V doporučení jsou v úvodu sepsány souhrnné údaje čili jaký převažující stupeň podpůrného opatření je u daného žáka a také například, zda je doporučeno vypracovat pro žáka individuálně vzdělávací plán, ten na základě informací z doporučení sepisuje buď školní speciální pedagog, třídní učitel či koordinátor nadaných žáků, pokud je tato funkce na škole zřízena. V rámci části o podpůrných opatřeních jsou tato opatření specifikována, jsou zde doporučení pro metody výuky, poté personální podporu ve škole, tj. zda je doporučen asistent pedagoga či práce se školním speciálním pedagogem, nebo školním psychologem, dále se v doporučení často uvádí doporučení pro hodnocení žáka (Machů, Facová, Orel, 2016).

Pedagogická diagnostika

Třetím krokem pedagogického procesu je pedagogická diagnostika, která se uskutečňuje před vypracováním individuálního vzdělávacího plánu pro nadané žáky. Tato diagnostika se dělí na vstupní a průběžnou. Vstupní diagnostika se provádí po návštěvě žáka

v pedagogicko-psychologické poradně, kde je na základě psychologického vyšetření identifikován jako nadaný nebo mimořádně nadaný. Je zásadní zjistit, jak neefektivněji nastavit plán podpory, aby byly žákovi poskytnuty optimální podmínky pro jeho další rozvoj. Následně přecházíme k druhé fázi, která je označována jako průběžná (kontrolní) diagnostika. V této fázi hodnotíme účinnost podpory poskytované žákovi a zjišťujeme, zda je potřeba provést nějaké úpravy v přístupu a podmínkách vzdělávání (Machů, Facová, Orel, 2016).

3 Nadaný žák na základní škole

Legislativa

Problematika nadaných je legislativně ukotvena v rámci zákona 561/2004 Sb. (Školský zákon), konkrétně v § 17 a § 18, které stanovují možnosti modifikace výuky, možnost přesunu do vyššího ročníku a také individuální vzdělávací plán (MŠMT, 2004). V současné době jsou nadaní žáci zařazeni společně s žáky s SVP pod vyhlášku č. 27/2016 Sb. Ke školnímu prostředí a k nadaným dětem jako k žákům či studentům se vztahuje definice Ministerstva školství a tělovýchovy, která je obsažena ve vyhlášce č. 27/2016 Sb. a definuje nadané žáky: *„Za nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, který při adekvátní podpoře vykazuje ve srovnání s vrstevníky vysokou úroveň v jedné či více oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.“* (MŠMT, 2016). Vedle termínu nadaný žák, definuje vyhláška i termín mimořádně nadaný žák, a to takto: *„Za mimořádně nadaného žáka se pro účely této vyhlášky považuje především žák, jehož rozložení schopností dosahuje mimořádné úrovně při vysoké tvořivosti v celém okruhu činností nebo v jednotlivých oblastech rozumových schopností, v pohybových, manuálních, uměleckých nebo sociálních dovednostech.“* (MŠMT, 2016).

Současná legislativa zahrnuje nadané žáky do stejné právní úpravy jako žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), konkrétně pod vyhlášku č. 27/2016 Sb. Tato vyhláška stanovuje základní pravidla, která školám umožňují poskytovat podporu širokému spektru žáků, včetně těch nadaných. Mezi podpůrná opatření patří možnost vytváření individuálních vzdělávacích plánů, úprava výuky nebo akcelerační opatření, například přesun žáka do vyššího ročníku.

Legislativa sice zajišťuje základní nástroje pro práci s nadanými žáky, jejich zařazení do stejné skupiny jako žáky se SVP ale může být v praxi problematické. Zatímco žáci se SVP často potřebují pomoc s překonáváním překážek ve vzdělávání, nadaní žáci vyžadují spíše rozvoj jejich potenciálu prostřednictvím obohacení obsahu učiva nebo cíleného individuálního přístupu.

Jedním z možných zlepšení by mohlo být vytvoření samostatné právní úpravy zaměřené výhradně na podporu nadaných žáků, která by lépe reagovala na jejich specifické potřeby a podpořila rozvoj jejich schopností.

3.1 Podpůrná opatření

Podpůrná opatření představují oporu pro pedagoga při práci s jednotlivými žáky, jejichž vzdělávání vyžaduje individuální přístup a úpravu výuky. Tato opatření jsou klíčová pro úspěšnou integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžného vzdělávacího procesu a zajištění jejich optimálního vývoje a postupu ve školním prostředí. Jejich aplikace je nutná pro dosažení efektivního vzdělávání a plného rozvoje každého jednotlivce (Národní pedagogický institut, 2022).

Podpůrná opatření se dělí do pěti stupňů podpory. Národní pedagogický institut (2018, str. 4) ke stupňům podpory doplňuje, že *„doporučení podpůrných opatření pro konkrétního žáka se k určitému stupni podpory neváže – musí vycházet z jeho vzdělávacích potřeb, ke kterým odborní pracovníci ŠPZ přiřadí jednotlivá PO napříč stupni podpory.“*

První stupeň podpory zajišťuje škola, *„tento stupeň představuje minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání.“* (MŠMT, 2016). Školy mohou v rámci tohoto stupně podpory sestavit žákovi plán pedagogické podpory (PLPP), tento plán *„představuje minimální úpravu metod, organizace a hodnocení vzdělávání.“* (Národní pedagogický institut, 2022). Tento plán je průběžně sledován a analyzován, přičemž nejzazší termín pro přezkoumání je stanoven na tři měsíce od jeho zavedení. Cílem vyhodnocení je posoudit efektivitu stanovených podpůrných opatření a určit, zda je vhodné doporučit žáka k vyšetření ve školském poradenském zařízení, obvykle v pedagogicko-psychologické poradně (Kratochvílová, 2021).

Druhý až pátý stupeň podpory se poskytuje na základě doporučení školského poradenského zařízení. V následujících podkapitolách uvedu příklady podpůrných opatření v těchto stupních podpory, která školy mohou nadaným žákům nabídnout.

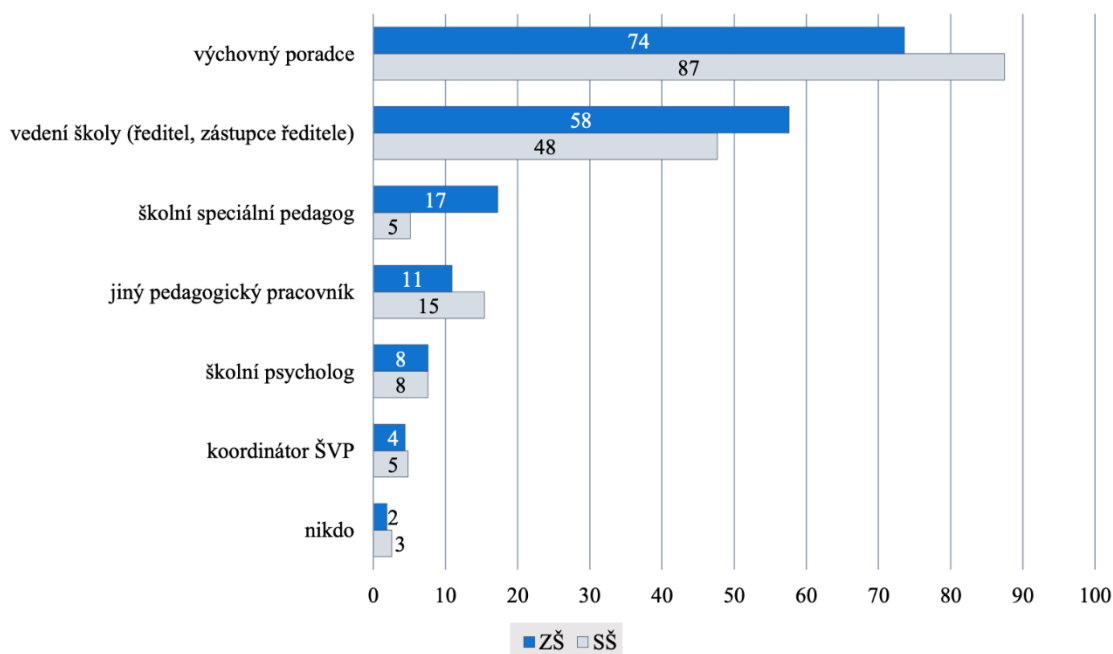
3.1.1 Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán nadaného žáka je tvořen na základě doporučení školského poradenského zařízení a vychází ze školního vzdělávacího programu dané školy. Každý takovýto plán obsahuje závěry doporučení školského poradenského zařízení, závěry psychologického a speciálně pedagogického vyšetření a pedagogické diagnostiky (zde by měla být blíže popsána oblast, typ a rozsah nadání), údaje o způsobu poskytování individuální pedagogické, speciálně pedagogické nebo psychologické péče, údaje o doporučení úprav v obsahu vzdělávání, časové a obsahové rozvržení učiva, volbu pedagogických postupů, způsob zadávání a plnění úkolů, způsoby hodnocení, seznam doporučených učebních pomůcek, učebnic a materiálů, určení konkrétního pedagogického pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým bude škola spolupracovat při zajišťování péče o nadaného žáka a určení pedagogického pracovníka školy pro sledování průběhu vzdělávání nadaného žáka (MŠMT, 2016).

Nejčastěji bývá péčí o nadané žáky pověřen výchovný poradce, vedení školy, školní speciální pedagog, školní psycholog či jiný pedagogický pracovník (Pavlas et al. 2022). Dalším možným pracovníkem je školní koordinátor podpory nadání, ten by měl mít odborné znalosti v oblasti nadání a aktivně přispívat novými informacemi a poznatky, nabízet vzdělávací programy pro pedagogy i pro vedení školy. Školní koordinátor nadání také zajišťuje efektivní komunikaci mezi žákem, pedagogem a rodičem (Synapse, 2024).

Níže zobrazený graf (obr. 2), který pochází z Tematické zprávy ČŠI za rok 2021/2022, zaměřené na podporu vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků v základních a středních školách, nám ukazuje, že nejčastěji je pověřenou osobou pro práci s nadanými právě výchovný poradce – na základních školách je to 74 %.

Obrázek 3: Pracovník pověřený koordinací péče o nadané žáky – podíl škol (v %)

Zdroj: Pavlas et al., 2022, str. 21

Individuální vzdělávací plán by měl být zpracován bez zbytečného odkladu ihned po zahájení vzdělávání nadaného žáka ve škole, nejpozději do jednoho měsíce ode dne, kdy bylo žákovi dáno doporučení pro vypracování. Individuální vzdělávací plán je živým dokumentem čili může být doplňován a upravován kdykoliv během školního roku, vyžadují-li to potřeby žáka. Školské poradenské zařízení, které vydalo doporučení, by mělo sledovat a minimálně jednou do roka vyhodnocovat jeho naplňování (MŠMT, 2016).

Příklady vhodně zpracovaných individuálně vzdělávacích plánů pro nadané žáky uvádí Národní pedagogický institut ve své publikaci *Tvoříme individuální vzdělávací plán mimořádně nadaného žáka*. Na obr. 4 můžeme vidět IVP, který byl vytvořen na Základní škole nám. Curieových. Můžeme zde vidět charakteristiku nadané žákyně Lucie, co ve třetím ročníku ovládá, dále jsou zde navržena organizace výuky, kde je tedy doporučena práce ve

speciální skupině, což na této konkrétní základní škole umožňují. V závěru ukázky z IVP jsou doporučeny metody práce s nadanou žákyní.

Obrázek 4: Příklad zpracování IVP pro nadanou žákyni

III. Vyplní vyučující předmětu, jehož výuka je realizována podle individuálního vzdělávacího plánu:

Vyučovací předmět	Český jazyk
-------------------	-------------

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka/žákyně	Lucie		
Třída	III. A	Školní rok	
Vyučující; datum, odkdy žáka/žákyni předmětu vyučuje			
Změna vyučujícího v průběhu školního roku, datum změny			

Vstupní pedagogická diagnostika (aktuální stupeň dosažených vědomostí, dovedností, návyků)	<ul style="list-style-type: none"> • čte plynně, s porozuměním a přednesem; • přednáší z paměti ve vhodném frázování a tempu literární texty přiměřené svému věku; • vyjadřuje své pocity z přečteného textu; • pracuje tvořivě s literárním textem podle pokynů učitele a podle svých schopností; • bystrá, samostatná, má širokou slovní zásobu; • tvoří vlastní autorské texty; • úhledný písemný projev, bez pravopisných chyb.
Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka/žákyně	Rozvoj schopnosti týmové spolupráce
Učební dokumenty	Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání ŠANCE
Organizace výuky	Práce ve speciální skupině - segregace na předměty: M, ČJ, NS Integrace v běžné (kmenové) třídě
Pedagogické postupy (metody a formy práce)	<ul style="list-style-type: none"> • práce ve skupině; • práce ve dvojici; • samostatná práce; • frontální vyučování; • projektové vyučování; • tvorba vlastních pracovních listů, deníků; • zapojení do soutěží, olympiád; • metody RWCT - kritické myšlení, tvořivé psaní; • práce s PC; • brainstorming; • vlastní prezentace; • myšlenková mapa; • kreativní činnosti.

Zdroj: Národní pedagogický institut, 2009, str. 53

3.1.2 Enrichment

Enrichment neboli obohacení je „rozšíření učiva nad rámec běžných osnov,“ (Machů, 2006, str. 42). Obohacování je společně s akcelerací, které se budu věnovat v následující kapitole, jedním ze základních principů vzdělávání nadaných. Jeho základním cílem je „podpora tvořivého myšlení, schopnosti řešení problémů, používání vyšších úrovní myšlení a rozvoj samostatnosti, iniciativy a sebekontroly,“ (Machů, Facová, Orel, 2016, str. 23).

Důležitým pojmem, který se váže k enrichmentu je tzv. Bloomova taxonomie kognitivních cílů, která byla popsána v 50. letech 20. století, následně prošla ve druhé polovině 90. let značnou revizí, kde se rozdělila na dvě dimenze – znalostní dimenzi a dimenzi kognitivních procesů. Jejím základním principem je kategorizace vzdělávacích cílů, kde postupujeme od nejjednodušších po nejsložitější kroky (Vávra, 2011).

Další možností obohacování učiva jsou **soutěže**, ty jsou ve většině případů zaměřené na matematické a logické dovednosti. První soutěží je **ABAKU**, školní liga. ABAKU je matematická hra a metoda pro výuku aritmetiky, jejímž základem je tzv. abakový příklad, to je číslo, které je vyjádřením zápisu aritmetické rovnosti bez vyjádřených matematických znamének (ABAKU, 2024). Například příklad $3 + 4 = 7$, je v abaku 347.

Další logickou soutěží, se kterou se nadaní žáci mohou ve škole setkat je **Brloh** (BRněnská LOGická Hra), to je internetová logická týmová soutěž, která vznikla pod záštitou Masarykovy univerzity, mohou se jí účastnit až čtyřčlenné týmy složené z žáků základních škol a nižších ročníků víceletých gymnázií (Brloh, 2021). Soutěží, se kterou se na množství škol setká většina žáků je soutěž **Matematický klokan**, to je mezinárodní logická soutěž, která probíhá vždy v jeden den v roce v šesti věkových kategoriích (Matematický klokan, 2023). Na některých základních školách se tato soutěž píše hromadně, může se tedy stát, že zachytí žáka s nadáním na logické úlohy a na nadání učitele upozorní. Pro žáky talentované na fyziku připravila Matematicko-fyzikální fakulta Univerzity Karlovy soutěž s názvem **Výfuk** (VÝpočty Fyzikálních Úkolů). Jedná se o korespondenční seminář, kde se žáci druhého stupně základních škol a nižších stupňů víceletých gymnázií snaží v průběhu celého školního roku vyřešit šest sérií fyzikálních příkladů. Výfuk není jen soutěž, žáci se mohou zapojit i do dvou setkání či letního fyzikálního tábora a prohloubit si tak své zájmy (Výfuk, 2024). Jako poslední soutěž zaměřenou na přírodní vědy uvedu mezinárodní soutěž **Pohár**

vědy, ta se liší od soutěží vypsanych výše tím, že je pro žáky od mateřských škol až po školy střední a je zaměřena na praktické úlohy z fyziky, chemie, matematiky a biologie (Pohár vědy, 2024). Matematických soutěží je k dispozici velké množství, zatímco nabídka soutěží pro jazykově nadané žáky je podstatně omezenější. V této kategorii je veřejnosti nejznámější **Olympiáda v českém jazyce**, kterou organizuje Fakulta mezinárodních vztahů Vysoké školy ekonomické v Praze. Soutěž je rozdělena do dvou kategorií a je určena výhradně pro žáky 8. ročníku a vyšších (Vysoká škola ekonomická v Praze, 2024).

Akcelerace

V této kapitole se budu věnovat akceleraci, jako možnosti změny organizační formy vzdělání. Akcelerace neboli urychlení umožňuje nadaným žákům rychlejší postup v průběhu vzdělávání (Machů, 2006). Tento způsob akcelerace zahrnuje předčasný nástup do školy, přeskokování ročníků či předčasné ukončení střední či vysoké školy (Plucker, Callahan, 2014).

Možnost **předčasného nástupu do školy** je ukotvena ve školském zákoně 561/2004 Sb. Dle § 36 je nástup do povinné školní docházky definován takto: *„Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad. Dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od září do konce června příslušného školního roku, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li přiměřeně tělesně i duševně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce. Podmínkou přijetí dítěte narozeného v období od září do konce prosince k plnění povinné školní docházky podle věty druhé je také doporučující vyjádření školského poradenského zařízení, podmínkou přijetí dítěte narozeného od ledna do konce června doporučující vyjádření školského poradenského zařízení a odborného lékaře, která k žádosti přiloží zákonný zástupce,“* (MŠMT, 2004). Tento paragraf nám tedy říká, že dítě může nastoupit do 1. třídy v pěti letech, pod podmínkou doporučení z pedagogicko-psychologické poradny, u dětí narozených v období od ledna do června je ještě zapotřebí doložit posudek od odborného lékaře. Doporučení z pedagogicko-psychologické poradny se vydává na základě absolvování vyšetření školní zralosti, odborným lékařem se zde rozumí například pediatr, psycholog, neurolog atd. (Zajícová, 2020).

Předčasné zaškolení dětí je v České republice relativně vzácné. Podle údajů Českého statistického úřadu za školní rok 2022/2023 se podíl předčasně zaškolených dětí v posledních deseti letech pohyboval mezi 0,5 % a 0,7 % (Český statistický úřad, 2023).

Přeřazení do vyššího ročníku je umožněno dle vyhlášky o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných č. 27/2016 Sb. Ačkoliv je přeřazení do vyššího ročníku považováno za opatření, veřejnosti nejvíce známé, ve skutečnosti k němu nedochází tak často (Gallagher, 2011). Důvodem může být obtížná adaptace, zejména pokud je osobnostní vývoj nadaných žáků opožděn – takoví žáci mohou mít problém začlenit se do kolektivu starších spolužáků. Na vyšších úrovních vzdělávání se mohou projevit i sociální obtíže, které mohou časem u předčasně zaškolených žáků zesílit. Dalším rizikem je nedostatek základních znalostí a dovedností, které si žáci z důvodu přeskočených ročníků neosvojily. Z těchto důvodů se doporučuje přeskočení ročníku pouze u vybraných žáků po důkladném posouzení situace pedagogy, psychology a rodiči (Machů, 2010). Kramulová (2004) považuje akceleraci za vhodný nástroj pro žáky, kteří mají všestranné nadání, ale u žáků nadaných například specificky na matematiku, přeřazení do vyššího ročníku nedoporučuje, jelikož by ve vyšším ročníku mohli v ostatních předmětech zaostávat.

Gallagher (2011) také uvádí, že by bylo přeskokování ročníků žádoucí, pokud by se jednalo o přeskočení posledního ročníku základní školy. To by umožnilo žákovi přejít na střední školu o rok dříve, kdy by všichni ostatní žáci stejně zažívali novou a odlišnou studijní a sociální situaci na střední škole. Hříbková (2009) zmiňuje akceleraci v kontextu organizačních forem vzdělávání a doporučuje jako vhodnou organizační formu homogenní školu či skupinu.

Samotné přeřazení do vyššího ročníku probíhá v České republice na základě zkoušky před komisí, kterou skládá ředitel školy. Komise musí být složena nejméně ze tří členů a tvoří ji předseda, zkoušející učitel (učitel daného předmětu v příslušné vzdělávací oblasti) a přísedící učitel – opět učitel příslušné vzdělávací oblasti. O formě, obsahu a časovém rozvrhu zkoušky rozhoduje ředitel příslušné školy, zkouška ověřuje žákovy vědomosti a dovednosti a je vždy zaměřena na jednotlivý předmět či vzdělávací oblast, přičemž může žák v jednom dni skládat pouze jednu zkoušku. O výsledku zkoušky hlasuje sestavená

komise a o průběhu zkoušky se pořizuje protokol, který je součástí dokumentace žáka (MŠMT, 2016).

3.2 Strategie pro vzdělávání nadaných žáků

Ve vzdělávání nadaných se využívají mnohé metody a postupy, Portešová (2021) ve svém článku uvádí, že většina metod se používá i při práci s běžnými žáky. Existují však i strategie, které se dají využít při práci s nadanými, avšak u běžných žáků můžeme narazit na určitá omezení, jedním z těchto problémů je náročnost a druhým je motivace, běžným žákům mohou aktivity považovat za nezajímavé či nudné. Níže uvedu pouze příklady metod, které jsou při práci s nadanými nejčastěji využívány.

První se strategií je **problémové vyučování**, to spočívá v tom, že se žáci ocitají v situacích, kde jim chybí znalosti potřebné k efektivnímu řešení daného problému. Žáci si v malých skupinách ověřují vlastní myšlení a uvažování, diskutují o správných řešeních a zároveň se učí vyvracet nesprávné odpovědi ostatních. Druhou strategií je tzv. **metoda objevování**, pro použití této metody je vhodné, pokud zvolíme téma, které má několik správných odpovědí. Když je problém žákům představen, učitel nesděluje hned pravidlo, zobecnění nebo algoritmus, který obvykle vede k řešení nebo správné odpovědi, ale vede žáky k tomu, aby sami dospěli k obecnému závěru. Učitel by tedy neměl žákům podávat řešení, ale nechat je a případně jim pomoci s vyvozením zákonitosti či algoritmu. Jako příklad v článku uvádí Portešová (2021) rozpoznání pravidel pro třídění, např. klasifikaci rostlin či zvířat. Další výukovou metodou je **metoda samostatného učení**, ta spočívá v tom, že se žáci snaží soustředit a pracovat samostatně tak, aby splnili cíl. Při běžném postupu u této metody by měl učitel nejprve odprezentovat obsah látky, cvičení a aktivity, dále by měl prezentovat možnosti, jak se žáci mohou zapojit, ukázat žákům spolehlivé zdroje a způsoby práce. Žáci by si měli sami definovat, čemu se chtějí v rámci dané látky věnovat a jak budou v práci postupovat. Důležitá je zpětná vazba, ta by měla přicházet v první řadě od učitele, žák by měl mít možnost na zpětnou vazbu reagovat obhajovat své postupy, vhodné samozřejmě je i hodnocení mezi spolužáky, sdílením zpětné vazby na jejich práci.

Vhodnou metodou například do výuky dějepisu je **simulační výuka**, ta umožňuje žákům hrát různé historické události a vžít se do historických osobností nebo do dané doby. Učitel zastává v simulační výuce spíše roli facilitační, je žákům průvodcem (Portešová, 2021).

Jurášková (2006) dále uvádí **vytvoření alternativní činnosti**, kdy žák řeší úkoly souběžně se zbytkem třídy, ale dostane alternativní zadání, které je uzpůsobeno schopnostem žáka. Při těchto alternativních cvičeních je pro učitele výhodné, pokud jsou samoopravitelné a žák si je může opravit bez nutné intervence učitele.

Jako poslední postup práce pro učitele uvádí Jurášková (2006) **nabídku doplňkové činnosti**, ta umožňuje žákovi, který je s prací dříve hotový, pracovat na něčem jiném, co ho zajímá, například pracovat s encyklopedií. Alternativní činnost by se měla výhradně týkat oblasti, ve které je žák silný. V závěru upozorňuje, že by alternativní činnosti měly být pro žáky potěšením, nikoliv činností, která žáka nebaví a necítí se při takové činnosti komfortně.

4 Organizační formy vyučování nadaných žáků

V této kapitole se budu věnovat různým organizačním formám vzdělávání. U každé formy uvedu příklady institucí v České republice, kde se tato forma realizuje.

Nadaní žáci se mohou vzdělávat buď v heterogenním či v homogenním prostředí. Obě možnosti mají své výhody i nevýhody. Za možné výhody heterogenní výuky se uvádí možnost interakce s různorodou skupinou dětí a příznivější prostředí pro nadané dítě, které může být úspěšné mezi svými vrstevníky, například tím, že pomáhá méně silným žákům, mezi nevýhody patří například nedostatek pozornosti ze strany učitelů (Adams, 2004).

Jurášková (2006) rozděluje organizační formy vzdělávání nadaných do čtyř širších kategorií:

4.1 Homogenní školy

Homogenní školy jsou ty, ve kterých jsou všechny třídy složeny z nadaných žáků. Výhodou je, že jsou zde dobré podmínky pro flexibilitu rozvrhu, což umožňuje lépe organizovat akce zaměřené na rozvoj nadaných dětí, zejména pokud se předpokládá účast dětí různého věku. Problém můžeme spatřovat v izolaci těchto žáků a minimálním kontaktem s jejich vrstevníky v běžných školách (Jurášková, 2006).

Forťíková (2011) také vnímá jako velikou výhodu odbornou přípravu učitelů na práci právě s nadanými žáky, stejně tak jako přizpůsobené prostředí školy a učeben potřebám nadaných.

Homogenní základní školy se v České republice vyskytují výhradně mezi školami zřizovanými soukromými subjekty. Současná legislativa totiž neumožňuje vznik homogenních základních škol ve státním sektoru.

Níže uvedu pár příkladů soukromých škol, kde se nadané děti mohou vzdělávat. I níže vypsané školy nejsou výhradně pro nadané žáky, pro přijetí do školy není potřeba posudek z PPP ani IQ testy. Jedinou školou v ČR, která je výhradně pro mimořádně nadané děti, a jedním z kritérií přijímání jsou IQ testy, je **Mensa gymnázium, o.p.s.**, jehož zřizovatelem je MENSA ČR.³ Vzhledem k tomu, že se ale ve své práci věnuji jen základním školám, jsou níže vypsány jen tyto typy škol.

³ <https://mensagymnazium.cz/cs>

Univerzitní ZŠ a MŠ Lvíčata, Praha 6⁴

Univerzitní ZŠ a MŠ Lvíčata je škola zaměřena na přírodní vědy a techniku. Škola je součástí sítě škol spolupracujících s Mensou ČR. Zřizovatelem školy je České vysoké učení technické v Praze a škola nabízí vzdělání jen na prvním stupni. Žáci mají během studia možnost navštívit různé fakulty ČVUT a odborníci z této univerzity se také podílí na výuce. Kapacita školy je 86 žáků a školné činí 5 500 Kč měsíčně.

Žáci jsou přijímáni do 1. tříd na základě zápisu, kde je součástí formální části rozhovor s rodičem, motivační části se účastní dítě samotné a skládá se z úloh, zaměřených na: kresbu, vyprávění, matematiku, jazykové dovednosti, jemnou a hrubou motoriku a sociální dovednosti. Za tyto úlohy dítě dostává body, pokud by nastala bodová shoda, rozhoduje doplňkové kritérium – zda dítě navštěvovalo MŠ Lvíčata, či zda má sourozence, který již studuje na ZŠ Lvíčata. Pokud i přesto nastává shoda, je pořadí určeno na základě losování.

Global Minded, Praha 6⁵

Global Minded je anglicko česká základní škola. Vzdělání je možné jak na prvním, tak i a druhém stupni, ten je vícejazyčný čili se vyučuje v českém, anglickém a třetím jazyce (němčina či španělština). Roční školné na prvním stupni činí 276 700 Kč (ve školním roce 2024/2025), na druhém stupni to je 250 000 Kč.

Přijímání žáků do 1. ročníků probíhá ve dvou částech, formální a motivační. Motivační probíhá formou individuálního rozhovoru s dítětem a s jeho budoucími učiteli, ověřuje se stupeň školní připravenosti, úroveň jazykové vybavenosti, vyjadřovací schopnosti, smyslové vnímání, grafomotorika a předmatematické představy. Přednostně jsou přijímány děti, které mají sourozence, který již studuje na této ZŠ a děti, které navštěvovaly MŠ Global Minded. Dalším kritériem je, zda zákonní zástupci znají a sdílí vizi a hodnoty této školy. Kapacita prvního ročníku je 10 dětí.

Výuka na druhém stupni probíhá dva a půl dne v českém jazyce, den a půl v anglickém jazyce a jeden den ve třetím jazyce, zde je možnost němčiny či španělštiny. Vyučování je ve

⁴ <https://lvicata.cvut.cz/cz/zakladni-skola>

⁵ <https://global-minded.cz>

formě bloků (integrovaná matematika a fyzika, český jazyk, angličtina a třetí jazyk, Svět kolem nás – zeměpis, dějepis, biologie, dějepis, etika, aj.)

Přijímání žáků na druhý stupeň probíhá formou rozhovoru vedení školy s rodiči, návštěvy školy a zkušebního pobytu žáka ve třídě, v délce 3–5 dní.

Nový PORG Praha⁶

Nový PORG Praha je škola, zřizována obecně prospěšnou společností PORG o. p. s., tato škola, stejně jako ostatní školy zřizované touto společností jsou neziskové. Nabízí vzdělání na prvním i druhém stupni, 4letém gymnáziu a 8letém gymnáziu. Škola klade velký důraz na výuku angličtiny, po skončení 5. ročníku mají děti úroveň B1, což je úroveň státní maturity z anglického jazyka. Školné činí 196 004 Kč (na ZŠ, pro školní rok 2024/2025). Škola disponuje dvěma stipendijními fondy, které udělují stipendia pro nadané žáky. Jedná se o Nadaci Martina a Lenky Romanových a Studijní fond Pavla Hlavinky.

Přijímací řízení do prvního ročníku zahrnuje tyto posuzované oblasti: sluchové a zrakové vnímání, grafomotoriku, řeč, početní představy a orientaci, sociální a pracovní dovednosti. Přijímání probíhá na základě bodového zisku v těchto oblastech.

4.2 Homogenní třídy

Do homogenních tříd, které jsou součástí základní školy vedle běžných tříd, chodí pouze nadaní žáci. Přítomnost obou tříd v jednom zařízení může být výhodná, zejména pokud vznikne vzájemně se přijímající vztah. Jurášková také uvádí, že může snadněji dojít k neshodám v rámci skupin. Z tohoto důvodu hrozí, že se nadaní žáci, kteří jsou v menšině, izolují od svých vrstevníků. Zavedení flexibility v rozvrhu je náročnější. Třídy by mohly být "smíšené" v některých činnostech (např. tělesná výchova, výtvarná výchova nebo školní kroužky). Pokud má být, v tomto případě částečná, integrace v této podobě úspěšná, vedení by mělo vytvořit prostředí a zázemí, aby se zabránilo diskriminaci nejen mezi žáky, ale i mezi samotnými učiteli (Jurášková, 2006).

Homogenní třídy narozdíl od homogenních škol mohou vznikat i v oblasti státního sektoru vzdělávání. Niže tedy uvedu dva příklady těchto škol, jsou to základní školy, které mají

⁶ <https://www.porg.cz/novy-porg-praha/>

jednu speciální třídu, kde žáci rozvíjí jeden či více typů nadání. Dalším příkladem je společnost Svět vzdělání, z. s., která rozvíjí koncept homogenních tříd na běžných základních školách.

Základní škola Červený Vrch, Praha 6

Základní škola Červený Vrch je běžnou ZŠ, jejímž zřizovatelem je Městská část Prahy 6. Tuto školu navštěvuje, dle posledních údajů z výroční zprávy za školní rok 2022/2023, 828 žáků v celkem 31 třídách. Vzdělávání probíhá jak na prvním, tak i na druhém stupni. Na druhém stupni je v každém ročníku jedna výběrová třída s rozšířenou výukou matematiky a přírodovědných předmětů. Žáci mají v této třídě více hodin matematiky, informatiky. Ve vyšších ročnících je rozšířena i výuka fyziky a chemie. Přijímací zkouška probíhá formou testu z matematiky, který si škola vytváří sama. Na webových stránkách také zmiňují, že *„Úspěšnost v testech Scio je více než srovnatelná s výsledky vrstevníků ve víceletých gymnáziích, v matematice a přírodovědných předmětech je dokonce převyšují,“* (ZŠ a MŠ Červený Vrch, 2024).

Základní a mateřská škola Brno, Křídlovická⁷

Základní škola Křídlovická je zřizována statutárním městem Brno, na svých webových stránkách uvádějí, že se systematicky věnují nadaným žákům již od roku 2006. Dle posledních známých údajů ze školního roku 2022/2023 se v této škole vzdělává 688 žáků, z toho 18 žáků s diagnostikovaným nadáním. Škola podporuje nadané žáky například bloky českého jazyka pro nadané, kam docházejí žáci z 1. stupně, jedná se o jednu hodinu týdně. Škola rozvíjí i matematické nadání, a to výukou v oddělených skupinách dvě hodiny týdně, tato skupina je pro žáky 2. – 5. ročníku. Škola spolupracuje se Světem vzdělání, který níže blíže představím, škola disponuje oddělenou třídou pro žáky s nadáním, s názvem **Třída Brno**. Tato třída je jen na prvním stupni, na druhém stupni mají žáci možnost přihlásit se do třídy s rozšířenou výukou matematiky, přírodovědných předmětů a informatiky. Škola se zaměřuje také na včasnou identifikaci nadání, ve škole používají testování INVENIO.

⁷ <https://www.zskridlovicka.cz>

Svět vzdělání, z. s.⁸

Svět vzdělání je soukromá společnost, založena v roce 2012, Ing. Tomášem Blumensteinem, jedná se o koncept tříd s rozšířenou výukou angličtiny, matematiky, logiky, osobnostního rozvoje a programování. Tyto třídy jsou součástí běžných škol a jsou do nich na základě přijímacích zkoušek přijímáni nadaní žáci z celého regionu. Aktuálně Svět vzdělání spolupracuje s 17 základními školami po celé České republice. Speciální třídy jsou nabízeny jak na prvním, tak na druhém stupni základního vzdělávání. Výše školného se liší v závislosti na regionu. Svět vzdělání, z. s. také od roku 2023 provozuje svou vlastní školu s názvem Škola Q.

4.3 Skupinová forma

Sdružování do skupin je praxe, kdy jsou nadaní žáci z určitého ročníku umístěni ve stejné třídě jako žáci v běžné třídě. Při sdružování do skupin mají nadaní žáci rovnocenné partnery, se kterými mohou komunikovat a společně pracovat na plnění úkolů ve skupinách i individuálně. Dalším typem skupinové výuky je sledování, které spočívá v zařazení všech studentů do jedné skupiny na základě jejich výkonu a schopností v delším časovém období. Seskupování podle schopností je však přizpůsobivější, protože umožňuje vytváření a následné přetváření skupin studentů v souladu s aktuální výukou. Další možností je stupňovitá výuka, která rozděluje úkoly podle kognitivních schopností žáků. Přestože všichni pracují na stejném tématu, učitel zadává úkoly na základě jedinečných vzdělávacích požadavků každého žáka (Jurášková, 2006).

Základní škola náměstí Curieových, Praha 1⁹

Prvním příkladem školy, kde se realizuje skupinová forma vyučování nadaných žáků je běžná Základní škola náměstí Curieových, která se nachází v centru Prahy. Škola nabízí plné vzdělání od 1. do 9. ročníku a také přípravnou třídu. Dle posledních zveřejněných údajů ke 30. 6. 2024 ve výroční zprávě školu navštěvuje celkem 600 žáků. Ve škole probíhá výuka podle školního vzdělávacího programu Šance, který je zaměřen především na výuku cizích

⁸ <https://svetvzdelani.cz>

⁹ <https://www.zscurie.cz>

jazyků a také je tam zahrnuta výuka jak intelektově nadaných žáků, tak žáků s handicapem. Základní škola se věnuje na 1. stupni vzdělávání mimořádně nadaných žáků v oblasti intelektu od roku 2006. Výuka těchto žáků probíhá tak, že jsou integrováni do kmenových tříd a pouze na nějaké předměty dochází k segregaci těchto žáků do skupinek v rámci ročníku. K zařazení žáků do těchto skupin je zapotřebí souhlas zákonného zástupce a doporučení z pedagogicko-psychologické poradny. Pro přijetí nového žáka do skupiny mimořádně nadaných žáků je potřeba doporučení ze školského poradenského pracoviště a účast na dvouměsíčním diagnostickým pobytu. Žáci jsou v průběhu školního roku průběžně hodnoceni pomocí kreditového systému, pokud žák nedosáhne minimálního počtu kreditů za dané pololetí, je ze skupinky vyloučen a zůstává po celou dobu vyučování v kmenové třídě.

Základní škola Didaktis, s. r. o, Brno¹⁰

Brněnská základní škola Didaktis patří mezi základní školy zřizované soukromým zřizovatelem. Tato škola je akreditovaná pro devět ročníků, aktuálně však poskytuje vzdělání pouze na prvním stupni. Školné na této škole stojí 99 000 Kč za jeden školní rok. Na této škole mají nadaní žáci možnost vzdělávat se v homogenních skupinkách v rámci jednotlivých ročníků. Tuto skupinovou formou pojmenovali jako Koumák, jedná se o rozšířenou výuku českého jazyka a matematiky. Mimo tuto skupinovou výuku nabízejí nadaným žákům i odpolední kroužek s názvem Klub nadaných dětí, kde se také věnují rozvoji intelektovému nadání. Na škole se také velmi zaměřují na identifikaci nadání, spolupracují s Mensou ČR, která testuje IQ, dále plošně testují žáky pomocí diagnostické hry INVENIO.

Základní škola Hudcova, Brno¹¹

Základní škola Hudcova je běžná základní škola, zřizuje ji brněnská městská část Medlánky. Škola poskytuje vzdělání na prvním i na druhém stupni a poskytuje skupinovou formu výuky intelektově nadaných žáků. Spolupracuje s organizací Quiido, se kterou spolupracuje

¹⁰ <https://www.zsdidaktis.cz/nas-tym-vedeni-skoly>

¹¹ <https://www.zshudcova.cz/skola/kontakty/>

především v oblasti identifikace nadaných žáků. Po zachycení nadaných žáků probíhá jejich výuka v tzv. edukačních skupinkách, kam žáci dochází ze svých kmenových tříd na tři hodiny rozšířené výuky v týdnu.

5 Systém podpory nadaných žáků v České republice

5.1 Vzdělávání nadaných žáků v českých školách

Přijímací řízení

Přijímací řízení na běžné a soukromé ZŠ má jiné podmínky. V následující části představím, jaké mají jednotlivé typy škol možnosti, co se týče kritérií přijímání žáků.

U **běžných základních škol**, tedy škol, které jsou zřizovány státem, krajem, obcí, probíhá, přijímací řízení do 1. ročníku formou tzv. zápisu. Organizace a průběh zápisu k povinné školní docházce je součástí Vyhlášky č. 48/2005 Sb., § 3a. Zápis se skládá z formální části. Pokud je při zápisu přítomno zapisované dítě a zákonný zástupce souhlasí, může proběhnout také rozhovor a další činnosti s dítětem.

Během formální části zápisu zákonný zástupce požádá o zápis dítěte k plnění povinné školní docházky, následuje rozhovor pedagogického pracovníka s dítětem, který trvá nejvýše 20 minut. Cílem rozhovoru je motivovat dítě k školní docházce a orientačně posoudit jeho školní připravenost.

Pokud škola připraví další činnosti spojené s orientačním posouzením školní připravenosti dítěte (např. hry), mohou trvat nejvýše 60 minut. Školní připravenost dítěte se posuzuje ve vztahu k očekávaným výstupům vzdělávacích oblastí. Škola volí schopnosti a dovednosti, které lze v průběhu zápisu orientačně posoudit (MŠMT, 2005).

V této vyhlášce je také psáno, že školy, které nejsou zřizovány státem, krajem, obcí či svazkem obcí, mohou v kritériích pro přijímání žáků stanovit podmínku přítomnosti dítěte u zápisu. Na tyto školy se také nevztahují stejné podmínky (MŠMT, 2005). **Soukromé základní školy** tedy mají mnohem více možností, jak přizpůsobit přijímací řízení jejich principu vzdělávání. I přesto nejsou zcela autonomní, MŠMT vydalo počátkem roku 2023 oficiální stanovisko ke kritériím přijímání k základnímu vzdělávání na základní školy, které jsou zřízeny soukromým nebo církevním zřizovatelem. V tomto stanovisku jsou probrány nejčastější kritéria v přijímacím řízení, se kterými se setkáváme v soukromých a církevních základních školách. Z hlediska práva je v současné době nejvýznamnějším omezením u jednotlivých kritérií to, zda neporušují antidiskriminační předpisy a zda jsou v souladu s cíli a principy vzdělávání stanovenými ve školském zákoně.

Mezi kritéria, která jsou v rozporu s antidiskriminačním či školským zákonem, řadí MŠMT tato:

- konkrétní datum narození dítěte (kritérium věku),
- uchazeč je dítětem zaměstnance,
- příslušnost dítěte či rodiče k církvi nebo náboženské společnosti,
- sociální potřeba,
- pořadí přijetí přihlášky.

Naproti tomu v praxi nejčastěji používaná kritéria, která MŠMT shledává jako nezávadná jsou:

- trvalé bydliště dítěte,
- splnění předpokladů ke vzdělávání podle ŠVP dané základní školy,
- přítomnost sourozence ve škole,
- losování (MŠMT, 2023).

6 Systém podpory nadaných žáků v zahraničí

V této kapitole se zaměřím na systém vzdělávání nadaných žáků ve dvou evropských zemích, soustředit se budu zejména na různé typy škol, ve kterých se nadaní žáci mohou vzdělávat.

6.1 Finsko

Povinná školní docházka ve Finsku začíná sedmým rokem a končí buď v osmnácti letech či zakončením středního vzdělání (Ministry of education and culture, 2024).

Finsko má velice dobré výsledky v mezinárodních srovnávacích testech, především ve vědě, matematice a ve čtenářské gramotnosti. Jedním z důvodů finských úspěchů v těchto testech je finský vládní přístup vysoce kvalitního vzdělávání pro všechny. Prvním z principů vzdělávání ve Finsku je vzdělání zadarmo pro všechny, dalším je například velmi dobré financování veřejného sektoru vzdělávání, právě to umožňuje, aby veřejné školy mohly dosahovat stejné úrovně jako školy soukromé. Finsko je zemí, která hodně prosazuje inkluzivní vzdělávání, je zde tedy opravdu malé množství speciálních škol.

Při výběru základní školy většinou finští rodiče hledí především na vzdálenost od místa bydliště, dalším kritériem, které rodiče zohledňují je přístup školy k výuce cizích jazyků, například v Helsinkách jsou speciální školy, kde se kromě finštiny vyučuje i v jiném jazyce, například v anglickém či německém jazyce (Kuusisto, 2021).

Speciální školy ve Finsku se spíše objevují v sekci středního vzdělávání, konkrétně ve vyšším středním vzdělávání. Trend tohoto typu speciálních škol pro nadané žáky se stále zvyšuje a je velmi náročné se na tyto školy dostat. Nejvíce jsou speciální školy zaměřené na umění a sport. Pro intelektuální nadání je kromě škol, zaměřujících se na vědu a techniku také takzvané IB školy, kde probíhá celé studium v anglickém jazyce a studium je zakončeno mezinárodní maturitní zkouškou (Tirri, 2013).

Mimo tyto speciální vyšší střední školy nabízí spoustu programů pro nadané žáky a studenty také finské univerzity, jedná se například o víkendové semináře, odpolední semináře či letní tábory. Mezi tyto univerzity patří například **Päivölä boarding school**, kde je nabízen prestižní matematický program, který podporuje firma Nokia (Päivölä Institute, 2023).

6.2 Slovensko

Další evropskou zemi jsem vybrala **Slovensko**, to má ze všech zemí zmíněných v této práci nejvíce propracovaný systém pro vzdělávání nadaných žáků. Intelektově nadaní žáci, byli přidáni do školského zákona teprve v roce 2008 (Inštitút jazykov a vzdelavanie, 2024). Ještě předtím se už ale začalo pracovat na speciálním vzdělávacím programu. Tento vzdělávací program nese název **Aprogen (Alternatívny PROgram Edukácie Nadaných)**, tvořila ho v letech 1993 až 2007 doktorka Jolana Laznibatová. Tento program nabízí komplexní vzdělání od první třídy až po maturitní ročník (Laznibatová, 2017). Pro přijetí dítěte do speciální školy je zapotřebí pedagogicko-psychologické diagnostiky, ta zahrnuje IQ test (nad 130 IQ), také se hodnotí kresba postavy a stromu, projevy v chování dítěte, a také zda není s nadáním připojena i porucha pozornosti či učení, tyto projevy vzejdou na základě pozorování při pohovoru s psychologem (Inštitút jazykov a vzdelavanie, 2024). Dle dostupných informací s programem Aprogen pracuje 28 škol na území Slovenské republiky (Laznibatová, 2017), mezi hlavní výhody tohoto programu se uvádí výuka anglického jazyka a informatiky od 1. ročníku, poté je kladen důraz na prezentační dovednosti, žáci mají každý rok za úkol vytvořit a odprezentovat vlastní projekt. Jak jsem již psala v úvodu, intelektově nadaní žáci jsou legislativně zakotveni v Zákoně o výchově a vzdělávání 245/2008 Z. z. Společně s definicí nadaných žáků jsou zde zahrnuty právě speciální školy pro tyto žáky, takovouto školou se rozumí „škola, ktorá zabezpečuje vzdelání týchto žáků ve všech třídách a ve všech ročnících.“ Zřizují se speciální školy mateřské, základní i střední, počty ve speciálních třídách jsou od prvního do čtvrtého ročníku maximálně 14 žáků, od pátého do devátého maximálně 16 žáků a na střední škole je nejvyšší počet žáků na jednu třídu 24 (Slovensko, 2008). Jedním z příkladů základní školy, kde se vyučuje podle programu Aprogen je **Škola pre mimoriadne nadané deti** v Bratislavě, tato škola byla v roce 1993 první školou, kde vznikla první experimentální třída pro nadané žáky, od roku 1998 je oficiálně celá škola pouze pro intelektově nadané žáky (ŠpMNDaG, 2024).

6.3 Srovnání s Českou republikou

Z předchozích kapitol této práce vyplývá, že v České republice není legislativně umožněn vznik státních základních škol zaměřených výhradně na nadané žáky. Současná právní úprava však povoluje zřizování homogenních skupin a tříd pro nadané žáky v rámci

stávajících škol. Tento legislativní rámec přispívá k tomu, že nabídka vzdělávání nadaných žáků je výrazně rozvinutá především v soukromém sektoru.

Pro srovnání s jinými zeměmi byly vybrány Finsko a Slovensko. Ve Finsku je kladen důraz na inkluzivní vzdělávání, a proto zde, podobně jako v České republice, nejsou státní základní školy pro nadané žáky legislativně podporovány. Rozdíl však nastává na úrovni středního vzdělávání, kde postupně přibývá škol zaměřených na nadané studenty. Přesto většina možností vzdělávání nadaných žáků ve Finsku nadále zůstává v oblasti soukromého sektoru.

Na Slovensku je situace odlišná, neboť legislativa zde přímo umožňuje zřizování základních škol pro nadané žáky. Tyto školy pracují podle speciálního vzdělávacího programu nazvaného *Aprogen*, který je navržen specificky pro potřeby nadaných žáků. Díky této právní úpravě je na Slovensku vzdělávání zaměřené na nadané žáky dostupné i těm rodinám, které by si školné v soukromém sektoru nemohly dovolit.

7 Výzkumná část

7.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je v této bakalářské práci zjistit, k jakým rozdílům v přístupu a metodách výuky nadaných žáků dochází na základní škole běžné a na základní škole soukromé.

7.2 Metodologie a design výzkumu

Vzhledem k náročnosti výzkumu byla zvolena kvalitativní strategie. Cílem kvalitativního výzkumu je dosáhnout hlubokého porozumění zkoumané problematice (Hendl, 2023). Pro metodologickou část byla zvolena metoda případové studie. Případová studie je dle Švaříčka (2007, str. 97) „*empirickým designem, jehož smyslem je velmi podrobné zkoumání a porozumění jednomu nebo několika málo případů.*“

Hlavním cílem případové studie, která zahrnovala rozhovory se dvěma učitelkami a zároveň koordinátorkou nadaných žáků na základní škole běžné a s učitelkou a speciální pedagožkou na základní škole soukromé, bylo zjistit, k jakým rozdílům ve výuce nadaných žáků dochází na těchto dvou typech základních škol.

7.3 Případová studie

První případ – Základní škola červená

První školou je běžná základní škola, jejímž zřizovatelem je městská část Prahy 10. Škola se nachází v širším centru města, v klidné lokalitě poblíž parku, a je dobře dostupná městskou hromadnou dopravou. Většinu žáků tvoří děti ze spádového obvodu školy.

Tato plně organizovaná základní škola poskytuje vzdělávání na prvním i druhém stupni. Celkem ji navštěvuje 573 žáků, kteří jsou rozděleni do 24 tříd. Škola klade velký důraz na podporu nadaných žáků – aktuálně zde studuje pět žáků s diagnostikovaným nadáním, z nichž čtyři mají mimořádné nadání. Na prvním stupni jsou pro nadané žáky zřízeny skupiny žáků napříč třídami v rámci ročníků na 1. stupni. Tyto skupiny mají obohacené učivo českého jazyka a matematiky nad rámec výuky daného ročníku.

Škola má dlouholetou tradici spolupráce s organizací Mensa ČR a je také zapojena do sítě škol podporujících nadání pod záštitou Národního pedagogického institutu České republiky

(NPI). Dále škola aktivně spolupracuje s Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy, školskými poradenskými zařízeními a klubem Kapsa.

Škola disponuje širokým spektrem odborných učeben, které podporují rozvoj různých kompetencí žáků. K dispozici jsou například učebna chemie, učebna hudební výchovy, dvě učebny informačních a komunikačních technologií (ICT), studovna s knihovnou, školní dílna, tělocvična (z nichž jedna je vybavena lezeckou stěnou) a cvičná kuchyně.

Mezi pravidelné aktivity školy patří organizace obvodních kol matematické olympiády a soutěže Pythagoriáda pro Prahu 10. Rovněž se zde každý rok otevírá jedna třída, ve které se vyučuje písmo Comenia Script. Škola klade důraz na rozvoj pedagogických dovedností svých učitelů, což dokládá například pořádání odborných seminářů. Jeden z nedávných seminářů, organizovaný ve spolupráci s NPI pod názvem „Škola hrou“, byl zaměřen na využití geometrie při práci s nadanými žáky.

Druhý případ – Základní škola modrá

Druhou školou je soukromá základní škola, jejímž zřizovatelem je Spolek příznivců netradiční školy. Škola poskytuje úplné základní vzdělání od 1. do 9. ročníku a klade důraz na individuální přístup k žákům. Kapacita školy je omezena na 160 žáků, přičemž ve třídách se vzdělává maximálně 16 žáků. Tento menší počet umožňuje pedagogům efektivně pracovat s individuálními potřebami a schopnostmi dětí. Přesný počet žáků s diagnostikovaným nadáním není evidován.

Škola se nachází v klidném prostředí městské části Praha 11, kde využívá výhod blízkého parku k venkovním aktivitám a výuce v přírodě. Žáci docházejí nejen z místní oblasti – zhruba 25 % má trvalé bydliště v Praze 11 – ale také z jiných částí Prahy, což svědčí o zájmu o školu i mimo její spádový obvod.

Materiální zázemí školy zahrnuje moderní technologie a učebny přizpůsobené netradičnímu vzdělávacímu stylu. Škola disponuje učebnou ICT, která je vybavena pevnými pracovními stanicemi a umožňuje připojení k internetu. Po celé škole je dostupné bezdrátové připojení, což usnadňuje práci s mobilními technologiemi, jako jsou tablety, jež mohou pedagogové i žáci využívat v rámci výuky. Kromě ICT učebny má škola také výtvarný ateliér, který nabízí prostor pro kreativní rozvoj žáků.

Zvláštností školy je způsob hodnocení žáků. Do 3. ročníku jsou žáci hodnoceni slovně, což podporuje rozvoj jejich sebereflexe a motivace. Ve 4. ročníku je používána kombinace slovního hodnocení a známek, zatímco od 5. ročníku přechází škola na klasické známkování. Tento přechodný systém umožňuje žákům postupně se adaptovat na různé způsoby hodnocení.

Škola má rovněž mezinárodní rozměr – aktivně spolupracuje s partnerskou základní školou Montessori Bjärred ve Švédsku. Společně organizují výměnné pobyty pro žáky i pedagogy a realizují společné projekty, které podporují interkulturní vzdělávání a sdílení pedagogických zkušeností.

7.4 Popis výzkumného vzorku

První respondentkou – Dagmar, byla vyučující 2. stupně na základní škole běžné. Na škole zastává funkci školní koordinátorky pro nadané žáky, zajišťuje ve škole koordinaci skupin pro nadané, tzv. *talenty*. Zároveň je třídní učitelka 7. ročníku a vyučuje na druhém stupni matematiku a fyziku. Byla u vzniku programu pro vzdělávání učitelů pro práci s nadanými pod záštitou tehdejšího Národního institutu pro další vzdělávání, dnes už NPI. Dodnes se věnuje přednáškám a školení ohledně práce s nadanými žáky. Školí pedagogický sbor na základní škole, kde působí, ale školí i ve školách napříč republikou.

Druhou respondentku – Eliška, byla rovněž vyučující na druhém stupni běžné základní školy. Tato učitelka vyučuje matematiku a anglický jazyk. Každý týden se věnuje práci s talenty ve třetím ročníku, kde ve vyučovacím procesu zaměřeném na matematiku aktivně podporuje nadané žáky, na jedné z těchto hodin jsem měla možnost uskutečnit pozorování. Společně s první respondentkou Dagmar, vedla vzdělávací seminář zaměřený na problematiku práce s nadanými žáky, který se konal v kmenové škole. Přednáška byla zaměřena na sdílení osvědčených metod a strategií, které mohou učitelé využít při práci s nadanými žáky a měla za cíl inspirovat a motivovat ostatní pedagogické pracovníky.

Třetí respondentka – Karolína, byla školní speciální pedagožka, která působí na základně škole soukromé a současně vykonává funkci školní metodičky prevence. Respondentka vystudovala obor speciální pedagogika na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze. Na škole působí již 10 let, stejnou dobu se věnuje práci školní speciální pedagožky.

Čtvrtá respondentka – Magdalena, ze základní školy soukromé byla třídní učitelka 4. ročníku, respondentka vystudovala magisterský obor marketingové a sociální komunikace na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V současné době se dále vzdělává na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy, kde studuje učitelství pro 1. stupeň základní školy. Kromě své pedagogické praxe má také bohaté zkušenosti z oblasti volnočasových aktivit pro děti. Působila jako lektorka v Montessori studiu pohybu a vedla kurzy dětského plavání v plaveckém klubu Plaváček. Ve své pedagogické činnosti se navíc věnuje výuce informatiky.

Obrázek 5: *Přehled anonymizace respondentek a škol*

ANONYMIZACE	Respondentka	Základní škola
1. rozhovor	Dagmar	Červená (ZŠ běžná)
2. rozhovor	Eliška	Červená (ZŠ běžná)
3. rozhovor	Karolína	Modrá (ZŠ soukromá)
4. rozhovor	Magdalena	Modrá (ZŠ soukromá)

Zdroj: *Vlastní zpracování*

7.5 Sběr dat

Rozhovory

Hlubkový rozhovor je jednou z nejpoužívanějších metod v kvalitativním výzkumu, jedná se o rozhovor s jedním účastníkem studie za pomoci otevřených otázek (Švaříček, 2007). Dvěma hlavními typy hlubkového rozhovoru jsou polostrukturovaný rozhovor a nestrukturovaný rozhovor, pro účel této práce byl zvolen rozhovor polostrukturovaný. Před vykonáním polostrukturovaného rozhovoru je zapotřebí příprava, je důležité vědět, na co se budeme tazatelů ptát. Otázky do rozhovoru byly tvořeny pomocí tzv. pyramidového modelu, kdy je základní výzkumná otázka (ZVO) rozložena na specifické výzkumné otázky (SVO) a ty jsou poté ještě rozloženy na otázky tazatelské (TVO) (Švaříček, 2007).

Ukázka z polostrukturovaného rozhovoru:

ZVO: Jakou roli hraje školní poradenské pracoviště v práci s nadanými žáky?

SVO1: Jakým způsobem pracuje školní poradenské pracoviště s nadanými žáky?

TVO1: Z jakých pedagogických pracovníků se skládá vaše školní poradenské pracoviště?

TVO2: Který pedagogický pracovník má na starosti péči o nadané žáky?

TVO3: Jací další pedagogičtí pracovníci se podílí na práci s nadanými?

TVO4: Jakým způsobem probíhá práce s nadanými žáky?

Obě zkoumané školy jsem osobně navštívila, má první návštěva proběhla na **základní škole červené**, kde mě respondentka **Eliška** provedla po škole a poté jsem měla možnost zúčastnit se jedné hodiny tzv. talentů. S **Eliškou** jsem ještě ten den udělala rozhovor, následující den jsem se do školy vrátila, abych provedla rozhovor s druhou respondentkou z této školy. Na **základní škole modré** jsem měla domluvený rozhovor se speciální pedagožkou **Karolínou**, když jsem ale ve smluvený čas dorazila do školy, bylo mi oznámeno, že Karolína není ve škole přítomna z důvodu návštěvy lékaře. Paní učitelka **Magdalena** z prvního stupně byla ale tak laskavá, že se mnou udělala rozhovor, bohužel to ale nebyl rozhovor plánovaný čili jsme neměly dostatek času na hloubkový rozhovor. Poté jsem kontaktovala po emailu speciální pedagožku Karolínu z modré základní školy, zda bychom nemohly rozhovor uskutečnit v jiný termín, z důvodu nemoci se rozhovor konal telefonicky, Karolína si rozhovor nepřála nahrávat, dělala jsem si tedy v průběhu rozhovoru poznámky a po skončení telefonátu jsem rozhovor přepsala, s ohledem na její zdravotní stav jsme musely rozhovor ukončit předčasně.

Tři ze čtyř respondentek souhlasily s nahráváním, tudíž jsem poté přepisovala do textového editoru doslovně všechny tři rozhovory.

Pozorování

Pedagogické pozorování definuje Průcha (2001, str. 221) jako „*sledování smyslově vnímatelných jevů, zejména chování osob, průběhu dějů aj.*“ Pozorování můžeme rozlišovat na vlastní a nevlastní, to vlastní, někdy také uváděno jako přímé, je, pokud se přímo setkáváme s předmětem našeho pozorování. Dále se pozorování rozlišuje na

standardizované či nestandardizované, kdy běžná pozorování ve školách mají povahu nestandardizovanou, jelikož se při něm nepoužívají speciální pozorovací techniky (Chráska, 2016). V této práci jsem provedla pozorování pouze na jedné ze zkoumaných základních škol – na **červené základní škole**, a to z toho důvodu, že jsem pozorovala pouze na hodině, kde byli seskupeni pouze nadaní žáci, tento typ výuky se na **modré škole** nevyskytoval. Hlavní výzkumnou metodou je v mé práci strukturovaný rozhovor, pozorování jsem tedy zvolila pouze jako doplňkovou metodu. Během pozorování jsem si dělala stručné poznámky, neměla jsem dopředu připravené záznamové archy, mé pozorování mělo tedy povahu nestandardizovaného pozorování. Pozorování mělo délku 20 minut, byla to tedy zhruba polovina z jedné vyučovací hodiny, jednalo se o hodinu matematiky, o skupinovou výuku s názvem *talenti*, zde konkrétně vybraní žáci ze 3. ročníku.

Když jsem přišla do třídy, přivítala mě paní učitelka **Eliška**. Jednalo se o hodinu matematiky, kterou na škole nazývají jako *práci s talenty*. Jedná se o jednu hodinu týdně, kdy dochází žáci, v tomto případě třetíáci na hodinu matematiky, kde mají obohacené učivo, hodina probíhá v čas, kdy má kmenová třída matematiku s třídní učitelkou. Žáky vybírá třídní učitelka a jsou pohromadě žáci ze dvou paralelních tříd. Žáků bylo na hodině celkem 12. Byli rozdělení na tři skupiny po čtyřech. Hodina probíhala v učebně hudební výchovy, učebna byla pro tento počet žáků vyhovující, žáci seděli u kulatých stolů, což bylo přínosné pro skupinovou práci.

V momentě, kdy jsem přišla do hodiny, se žáci věnovali ve skupinách řešení slovních úloh. Od **Elišky** jsem se dozvěděla, že to byly úlohy, které vytvářeli sami žáci. Zadáni slovních úloh bylo buď psané rukou, či přepsané na počítači. Zadaných úloh bylo celkem 5, všechny byly na podobný princip. Žáci spolupracovali na řešení těchto úloh, bylo na nich vidět, že jsou ke skupinové práci vedeni, komunikovali mezi sebou a navrhovali možná řešení. Překvapilo mě, že si naslouchali a nepřekřikovali se. Dvě skupinky byly čistě chlapecké, jedna dívčí. Všimla jsem si, že dívkám šla spolupráce o trochu lépe, u chlapců byla po chvíli znát snížená koncentrace, začali být více hluční, ale stále se věnovali zadaným úlohám. Zhruba po deseti minutách probíhala kontrola výsledků s paní učitelkou. Žáci byli aktivní, hlásili se. Paní učitelka výsledky komentovala a chválila žáky za správné výsledky. Společně si také říkali, jak k výsledku došli a následně hodnotili jednotlivé úlohy, které se jim nejvíce

líbily, která byla nejtěžší a říkali i důvody, proč to tak vnímají, do diskuze byli zapojeni všichni žáci. Kontrola i s komentáři zabrala přibližně 8 minut. Během kontroly paní učitelka napomenula jednu skupinku, jelikož vyrušovali. Od paní učitelky jsem se dozvěděla, že v těchto hodinách je vedou k přemýšlení, i proto vytvářeli slovní úlohy, na úlohách bylo vidět, že je vytvářeli žáci, jedna byla o Hagridovi z Harryho Pottera, což i přispělo k atraktivitě úlohy, tato úloha měla však delší zadání, proto s ní měli někteří žáci lehké potíže. V hodinách se také věnují různým hrám, nejedná se vždy o čistě matematické hry, paní učitelka mi dávala za příklad jedné na první pohled nematematické hry – Krycí jména, kde se hráči snaží pomocí slovních nápověd pospojovat co nejvíce slov z hracího pole. Matematická část této hry spočívá v udávání počtu spojitelných karet při nápovědě (například povolání 8+1), hráči si poté počítají nápovědy do dalších kol.

V této konkrétní hodině hráli hru Lama, což je karetní hra pro dva až šest hráčů, kde se hráči snaží o nejrychleji zbavit svého balíčku karet, při pokládání karet jsou zapotřebí základní matematické dovednosti, pokud se hráči nepodaří zbavit všech karet, získává trestné body dle hodnot zbylých karet (Mindok, 2019). Žáci se rozdělili na dvě skupiny a posledních pět minut věnovali hře. Byli hluční, ale plně zapálení do hry.

Dokumenty

Dalším zdrojem pro tuto část bakalářské práce byly dokumenty školy. Jednalo se vždy o veřejně dostupné dokumenty buď na webových stránkách školy, zde se jednalo o výroční zprávy, školní vzdělávací program či obecné informace na webu, anebo se informace získávaly z webových stránek české školní inspekce, zde se konkrétně jednalo o inspekční zprávy.

7.6 Analýza dat

Otevřené kódování

Otevřené kódování je technika, hojně používaná v oblasti kvalitativního výzkumu. Jedná se o rozebrání a analyzování dat, například z rozhovorů či z pozorování. Data jsou nejprve pečlivě přečtena, poté jsou jednotlivé úseky rozdělené na fragmenty podle toho, kterou oblast zastupují. Fragmentem může být jedno slovo či celý odstavec. Švaříček (2007) doporučuje nepostupovat při kódování na základě formy, ale obsahu, což znamená, že

jednotkou nemusí být celá věta, ale třeba jen polovina věty, zmiňuje také fakt, že se tudíž jednotlivé fragmenty mohou překrývat. Při otevřeném kódování si tedy nejprve rozdělíme text na menší či větší jednotky a těm poté přiřazujeme kód, kódem rozumíme téma dané jednotky. Proces kódování můžeme činit více způsoby, jednou z možností je kódování metodou papír a tužka, kde se kódy vpisují do přepsaného, vytištěného rozhovoru, další možností je kódy přiřazovat v aplikaci Microsoft Word či Excel, anebo můžeme použít specializovaný software na interpretaci dat v kvalitativním výzkumu, Švaříček (2007) zmiňuje například ATLAS.ti, či Nudist.

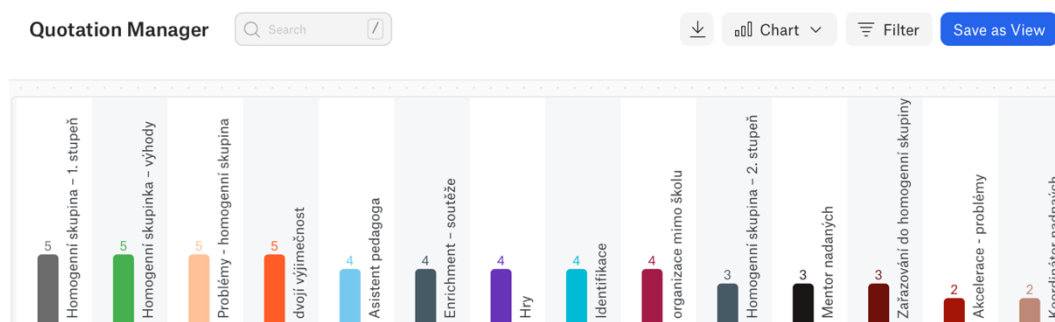
Pro tuto práci jsem si vybrala specializovaný software ATLAS.ti. Do programu jsem nahrála postupně všechny čtyři rozhovory, následně jsem jeden po druhém otevřeně kodovala, vždy jsem tedy označila úsek textu, kterému jsem následně přiřadila kód. Kódy jsem pojmenovávala pomocí odborných termínů, nebo jsem někde použila tzv. in vivo kódy, což znamená, že kódem se stává výraz či věta, kterou užil sám respondent (Švaříček, 2007). Ke kódování rozhovorů jsem se několikrát vrátila, vznikaly tak další a další kódy.

Kategorizace

Poté, co jsem získala seznam všech kódů, bylo zapotřebí jednotlivé kódy roztrždit podle jejich obsahu. Takové činnosti se říká **kategorizace**, je to tedy seskupení kódů podle podobnosti či jiných vnitřních souvislostí (Švaříček, 2007).

U převážné většiny kódů jsem měla k dispozici více citací. Díky práci ve specializovaném softwaru ATLAS.ti došlo k automatickému roztržení kódů a jejich příslušných citací, což mi umožnilo vytvořit přehledný graf (obr. 6). Tento vizualizovaný přehled výrazně usnadnil proces kategorizace kódů.

Obrázek 6: Graf jednotlivých kódů

Zdroj: Vlastní zpracování

Po analýze všech kódů jsem vymezila čtyři hlavní kategorie.

1. Identifikace vzdělání
2. Organizační formy vzdělávání
3. Metody výuky
4. Školní poradenské pracoviště

7.7 Interpretace dat

Po kategorizaci dat jsem získala čtyři kategorie, které budu v této kapitole interpretovat. Zvolila jsem techniku **vyložení karet**, Švaříček (2007, str. 226) považuje tuto techniku za „nejjednodušší nadstavbu otevřeného kódování.“ Názvy kategorií zde tvoří samotné názvy kapitol a jejich obsahem je interpretace daných kódů a citací ze získaných dat.

Identifikace nadání

První kategorií je identifikace nadání. Na škole červené začínají s identifikací nadaných žáků již v první třídě, „*Používáme Logeo, což není naše hra, ale je to takový náš výmysl, je to taková skládanka, kde vlastně děti podle zadání skládají kostičky. A to je taková první identifikace, to děláme tak jako v listopadu s téma prvňáčkama, když už se trošku zajedou,*“ (Eliška), dále zmiňuje i testování na škole pomocí jiných diagnostických metod: „*Vím, že kolegyně právě loni dělaly výzkum o tom našem Logeu a ukázalo se vlastně, že to docela hezky funguje, že to koresponduje s mensa testy a s Inveniem,*“ (Eliška), což potvrzuje respondentka Dagmar: „*Loni jsme měli grant od PII, že jsme porovnali naši metodu Logea s Mensou a s Inveniem a v podstatě se nám tam neobjevily žádný děti, o kterých bychom nevěděli. Využili jsme tenkrát, to byla dobrá konstelace, že jsme během covidu netestovali, takže jsme udělali velký testování od první do šestý třídy, Logeem jsme si protáhli téměř všechny děti, protože to je nenáročná metoda, čistě jenom u nás ve škole.*“

Na základní škole modré nemají žádnou plošnou diagnostickou metodu, tam se respondentka Magdalena zaměřuje na žáky pomocí pozorování: „*Tak jako první si všímám toho, jak pracují v rodinách, třeba jsou, já nevím, mívají hodně hotovou práci, nedělají navzdory té rychlosti chyby. Nejenom v matematice, ale i v dalších předmětech se projevuje to, že prostě to jejich myšlení je prostě nějak jako rychlejší nebo jako komplexnější, že je vidět, že fungují*

trošku jinak než ten zbytek té třídy a potom samozřejmě, když mám pocit, že tam je něco navíc, tak třeba jim zkouším zadávat nějakou jinou práci, než co dělají ostatní žáci abych si trošku ověřila, jestli ty moje myšlenky jdou správným směrem.“ Zde také zmiňuje následnou spolupráci se školní speciální pedagožkou. *„Když mám pocit, že ano tak mluvím se školní speciální pedagožkou, a po konzultaci s ní doporučím na konzultacích rodičům návštěvu poradny nebo jim to nabídnu,*“ (Magdalena).

Oba případy mají stejný přístup k identifikaci nadání v pedagogicko-psychologické poradně a to ten, že posudek z poradny nevyžadují a podporu nadanému žákovi poskytují pouze na základě svého uvážení a po domluvě s rodiči, respondentka Dagmar o tomto tématu hovořila v rámci počtu diagnostikovaných žáků: *„Diagnostikované je pět a z toho mají čtyři mimořádný nadání, ale je to hodně ovlivněný tím, že my je do toho netlačíme, my to nechceme.*“ Respondentka Eliška má s rodiči trochu jinou zkušenost: *„U těch nadaných, jsou za většinou ti rodiče rádi, že si to ověří.*“ Na základní škole modré mají, jak už jsem zmínila, podobné zkušenosti, respondentka Karolína: *„Pracujeme i s šikovnými žáky, kteří to nadání diagnostikované nemají.*“ Magdalena ji doplňuje a hovoří o spolupráci s rodiči vzhledem k posudkům z pedagogicko-psychologických poraden: *„Tam po dohodě s rodiči, tam nebylo potřeba, tam je spíš taková neformální dohoda s rodiči, že ho nějakým způsobem začlením do spolupráce tady s tou identifikovanou nadanou žákyní, ale nemáme k tomu vlastně žádný oficiální materiál,*“ (Magdalena). Rodičům často návštěvu pedagogicko-psychologické poradny nabídne: *„Jako zdálo se mi, že by tam potenciál mohl být, pokud máte zájem prostě mít ověřené, tak můžete navštívit poradnu a nechat si tohle zpracovat. Mluvila jsem o tom i s rodiči toho druhého žáka a tam právě nebyla úplně ze strany těch rodičů potřeba, na to mít razítko, tak proto v té poradně nebyli,*“ (Magdalena).

Organizační formy vzdělávání

Druhou kategorií jsou organizační formy vzdělávání. Na základní škole modré vyučují všechny žáky v jedné třídě, nedochází tam tedy k vytváření homogenních skupin. Může to být, ale způsobeno tím, že na modré škole mají menší počet žáků ve třídách čili má učitel více možností, jak se individuálně žákům věnovat a jak jim diferenciovat výuku. Konkrétně je na základní škole modré v jedné třídě průměrně 16 žáků, zatímco na červené škole je počet žáků podstatně vyšší a to průměrně 25 žáků na jednu třídu.

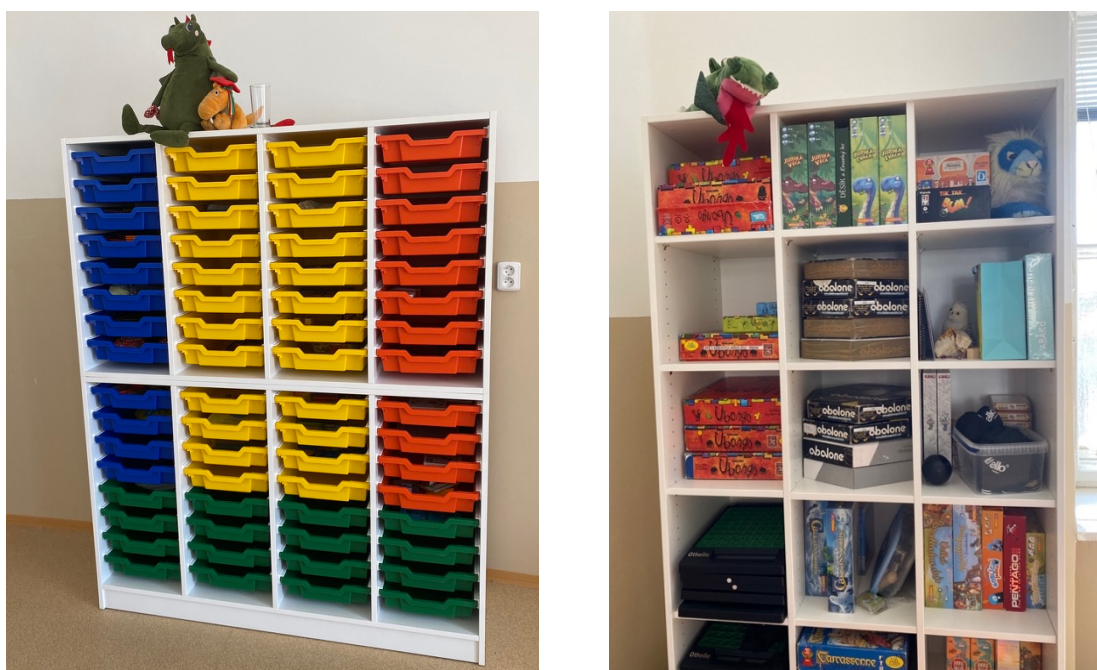
Na základní škole červené mají na prvním stupni hodiny, které označují jako talenti. *„Je to hodina týdně v rozvrhu. Třída má normálně češtinu nebo normálně matiku a oni odcházej mimo kolektiv třídy,“* (Dagmar). Jedná se tedy o hodinu, kdy jsou vybraní žáci vytahováni z kmenové třídy na jednu hodinu a tam probíhá výuka. V každém ročníku jsou alespoň dvě paralelní třídy, tudíž se vyberou žáci z obou tříd a ti se spojí. Co se týče vybírání těchto žáků, škola se řídí výsledky z jejich diagnostické metody pomocí Invenia, dále doporučení z pedagogicko-psychologických poraden a také žáky vybírají jejich třídní učitelky. *„Hlavně je to pak po dohodě s těmi učitelkami třídními, protože ony pak na základě těch našich výsledků, protože jsou u toho testování, aby to viděly. Takže my říkáme: tohle dítě vypadá, tohle dítě vypadá... Občas se nám podaří, že třeba upozorníme na dítě, které doted' paní učitelka ještě nezaregistrovala,“* (Dagmar). V prvních třídách chodí na hodiny talentů z českého jazyka především čtenáři. *„A na tu češtinu, tam vytahujeme především čtenáře, jo, aby viděli, že to, že umějí číst, není trest a nuda, ale že si to mohou užít,“* (Dagmar). Dagmar mluví o výhodách těchto homogenních skupinek, hlavně tedy ve vztahu ke kmenové třídě a žákům, kteří se výuky nadaných neúčastní, zmiňuje především fakt, že se toho s ostatními žáky dá mnohem více stihnout: *„A jsou třeba vyučující, kteří toho využijou, že maj pryč tyhle štiky, nebo dravce a s těma dětma je klidně naučej to samou hru, kterou děláme my, ale už vyrovnaně, v klidu. V momentě, kdy vám odejdou tyhle děti, který všechno věděl a furt se hlásí, vy máte čas se věnovat tomu zbytku. Ty podmínky jsou mnohem lepší. Nefuní vám za zády někdo, kdo už ten článek třikrát přečetl, ale vy můžete to dítě čtyřikrát vrátit, aby fakt přečetlo to, co je tam napsané a nikdo vás nezervozňuje tím, že to ví, že to umí, že se nudí.“* Na druhém stupni se tato výhoda projevuje také, tam se homogenním skupinám neříká talenti, jako na prvním stupni, ale žáci jsou rozděleni na želvy a žížaly. *„Aspoň jednou tejdně pracujete s homogenní skupinou, že já třeba si můžu se želvičkama znova procvičit, co potřebuju a se žížalama si něco zahrajeme, něco udělám, protože ty už to nepotřebujou. Když mám celou třída šestadvacet dětí pohromadě, tak jako se to rozděluje hůř,“* (Dagmar).

Metody výuky

Dalším zkoumaným jevem byly použité metody výuky. V rozhovorech jsem zjišťovala, jaké metody výuky ve výuce pedagogové používají a jaké mají zkušenosti s enrichmentem neboli

obohacováním a s akcelerací. Na obou základních školách pracují především s obohacováním výuky, s akcelerací mají obě školy ne příliš pozitivní zkušenosti. Nejprve se tedy podíváme na obohacování výuky na obou školách. Na základní škole červené se ve velké míře věnují s žáky různým hrám, respondentka Dagmar o nich mluví i v souvislosti s homogenní výukou: *„My na tý práci s talenty je učíme hry, protože to obohacuje, takže jako neděláme tam klasickou matiku. Spíš je to něco, kde se ta matika uplatní, třeba naučili jsme je hrát abaku, pak s nima děláme věci, že jsou pak soutěživý,“* Eliška ji doplňuje: *„Když už mají hotovou tu práci nebo ne ani hotovou, nemusí mít všechno, ale ten základ, tak třeba si luští ty svoje hry, ty šifrovačky nebo máme zásobu hlavolamů, takže se jim dají rozdat hlavolamy a oni už si jedou i svůj systém, někteří už jsou takoví víc systematictí, že mají svůj záznamník, vědí, kde skončili a poté si pokračují dál s tím jednotlivým hlavolamem.“* Dagmar má ve své třídě velikou zásobu různých her a hlavolamů (obr. 7).

Obrázek 7: Zásoby her a hlavolamů v Dagmarině třídě

Zdroj: Autor

V souvislosti s hrami zmiňuje Dagmar také pozitivní vliv na osobnost nadaného dítěte: *„Danovi hrozně pomohly hry, na něm jsem se taky naučila, jak jsou ty hry důležité, on se tam rozmluvil, jo, prostřednictvím her.“* Mimo hry, které se hrají přímo ve výuce se také na škole žáci účastní různých her v průběhu celého školního roku, jednou z her je hledání čísel

abaku ve státních poznávacích značkách, na chodbě mají hrací pole, kam žáci lepí fotografie ulovených SPZ a podepisují se k nim (obr. 8).

Obrázek 8: Celoroční hra – hledání abaku čísel ve státních poznávacích značkách

Zdroj: Autor

Na základní škole modré deskové hry ve výuce nevyužívají.

Další způsob, či metoda, jakou hojně obohacují žákům výuku na základní škole běžné jsou různé vědomostní soutěže, Dagmar zmiňuje některé soutěže: „*Matematický šmoula. Je to první ročník od PORGU, šifrování, matematika a logika, tak jsme tam měli děti, druhostupňový, takže si to užily, tak a matika není jen o počítání, tam je toho spousta.*“

Kolegyně Eliška dodává další příklady soutěží, kterých se škola účastní: „*Tak v matematice se snažíme rozhodně podporovat soutěže, ať už týmové anebo sólové, ale hlavně teď ty týmové jako je Brloh, Šmoula, Maso.*“

Na druhé škole, modré, se na prvním stupni soutěžím nevěnují a na druhém stupni se nejspíše soutěže účastnili, ale respondentka Magdalena o tomto neměla bližší informace: „*Vím, že kolegyně, tam řešila nějakou matematickou soutěž, ale přesně nevím.*“

Dalším způsobem, jak na základní škole červené žákům na druhém stupni obohacují výuku je projektový týden, každý rok mají na jaře týden vyhrazený pro projektovou výuku. Každý učitel si vymyslí téma a žáci se přihlašují na projekty, které je zajímají, jako příklady projektů mi dávala respondentka číslo jedna Staroměstský orloj a jeho historii, žáci tedy týden bádali nad historií této pražské památky a také orloj, společně s architektem, navštívili. Jiným projektem byl projekt zaměřený na chilli, byl to tedy projekt, který se nejvíce zaměřoval na oblasti zeměpisné, žáci získávali informace o této plodině, co vše ovlivňuje jeho chuť, kde se chilli pěstuje a také byli na exkurzi v restauraci, která se na chilli specializuje. Na základní škole soukromé projektový týden nepořádají.

Mimo soutěže a hry ve výuce jsem se zajímala o přístup k obohacování výuky, respondentka Dagmar neobohacuje výuku stylem, že by se žáci daného ročníku učili učivo z vyššího ročníku, ale spíše se jim snaží ukázat, jak a kde se dá vyšší matematika využít: „*Že jim prostě řeknete víc věcí okolo, proč v šestce, když se začneme bavit, proč jim tam nepřihodit kombinační čísla a faktoriály, uměj násobit. A tak třetákům přiřazujeme mocniny, proč ne? Třikrát tři se naučili, my jim tam přidáme to slůvko třikrát tři je to samý jako 32, prostě tímhle obohacováním. A oni to pak použijou v abaku, oni to pak použijou v něčem dalším, ale hlavně to tam je. A v osmičce, když oficiálně vy je naučíte mocniny, tak naše děti: No a? Když je naučíte ve 3. třídě počítat si body v abaku přes ciferný součet a pak to vytáhnete v šestce, že se tím zvyšuje dělitelnost třema, jo, no vždyť co na tom je? Ciferný součet umíme, přihodíme k tomu tohle. myslím si, že jim to dá mnohem víc než aby prostě v 5. třídě uměli rovnice, v 6. třídě uměli goniometrické funkce a v 7. třídě derivovat. Proč? Jo, připadá mi mnohem lepší to budovat tím, pojďme si hrát s těmi zlomky, jo, vždyť se s tím můžeme vyblbnout a pak to použít.*“ V matematice volí odlišný přístup respondentka Magdalena ze základní školy soukromé, ta v souvislosti s žákyní s diagnostikovaným nadáním mluví

o jiném způsobu, jak učit matematiku, a to o matematice Hejného: „*Ona hrozně rychle vlastně chápe nové učivo a dokáže počítat právě i ve vyšších číslech, tak že vlastně není úplně nutné dávat jí tu práci navíc, ale domluvili jsme se s rodiči, že aby to pro ni bylo zajímavější, že s ní pojedou vlastně matematiku Hejného. Na nové učivo, které vždy začínáme probírat, tak pracuje s náma, když vidím, že to učivo bez potíží zvládá, což se ukáže během dvou hodin, tak už jí potom zadávám samostatnou práci právě v matematice Hejného.*“ Při této metodě se využívá i principů gradovaných úloh, nadaní žáci si tedy mohou samostatně rozvíjet potenciál. Respondentka Magdalena má ve třídě nadané žáky dva, jedna žákyně má diagnostikované nadání a má i IVP, druhý žák diagnostikované nadání nemá, ale po domluvě s jeho rodiči ho také zapojuje do matematiky Hejného, respondentka vidí i jako přínos fakt, že v těchto matematických úloh je potřeba spolupráce, a tak žáci mohou nad úkoly diskutovat a navzájem si pomáhat. „*Ta Hejného matematika je také o nějaké komunikaci tak z toho důvodu vlastně jsem chtěla, aby pracovali společně, takže jim vždycky zadám nějakou práci v tom sešitě Hejného s tím, že oni si spolu můžou komunikovat potom o řešení různých těch cvičení. Tam jde právě třeba o to, buďto neví nebo si nejsou jistí nebo tam jako cítí potřebu té komunikace, tak vlastně na tom můžou pracovat společně a mají pracovní sešity a mají normálně učebnice k dispozici,*“ (Magdalena). V jiných předmětech, kdy je nadaná žákyně rychleji hotová „*má možnost zpracovat nějaké téma nebo část tématu třeba do vlastivědy tak si k tomu připravit nějaký buďto projekt nebo nějakou prezentaci, nějaký referát, aby si mohla sama na tom dohledávat dělat informace a zároveň být užitečná i té třídě a vlastně předat to ostatním,*“ (Magdalena). Případně má Magdalena připravené doplňkové materiály: „*Mám připravené třeba do vlastivědy nějaké knížky k tématu, že když skončí práci dřív, tak si může listovat.*“ Také ve výuce pracuje s moderními technologiemi, které má možnost nadaná žákyně během výuky využít, ať už pro vyhledávání informací pro své vlastní obohacení nebo poté i předat zjištěné informace třídě. „*Máme k dispozici ve třídě i tablet, takže když se věnujeme nějakému tématu nebo narazíme na něco, co nikdo z nás neví, tak nejčastěji jí dávám tablet, protože bývá rychle hotová, tak má k dispozici tablet a může tam informace dohledávat a poté nám to předat v rámci třídy,*“ (Magdalena).

Jednou z otázek v připraveném rozhovoru byla otázka, zda mají respondenti zkušenost s akcelerací a zda se s ní aktuálně potýkají ve škole. Na obou základních školách mají

podobné zkušenosti. Na základní škole červené se Dagmar dostala přes akceleraci jednoho nadaného žáka právě k celé problematice nadaných, její první zkušenost s akcelerací ale popisuje negativně: „*Od tý pátý třídy chodil o ročník vešš na matiku a tam jsem právě viděla, že to není dobrý, že on sice udělá skok, ale pak stejně je v tý samý úrovni.*“ Dále také zmiňuje negativní stránky akcelerace v souvislosti se socializací, to je právě i důvodem, proč se dnes k akceleraci již nepřiklání. „*Jednou jsme měli rodiče, který chtěli, aby šlo dítě o rok vešš, tak jsem byla proti tomu, že je lepší, aby dítě mělo mentora, který ho bude nějakým způsobem vést, obohacovat, protože ty sociální vazby jsou velmi důležitý na to, aby se nabourali tímhle způsobem,*“ (Dagmar).

Na základní škole modré mají podobnou zkušenost, také se v současnosti k akceleraci nepřiklání a spíše se snaží o rozšíření učiva. Magdaleny jsem se na akceleraci ptala konkrétně v souvislosti s nadanou dívkou, která počítá matematiku Hejného. „*Ze vztahových důvodů jsme do toho nešli, protože jsem měla trošku obavy, aby se to neobrátilo proti ní, ve smyslu, že potom jako ty děti se na ní budou dívat skrz prsty, že prostě si hraje na něco víc,*“ (Magdalena). Dále také zmiňuje i negativní zkušenost z minulosti: „*To se nám takhle přesně nevyplatilo v jiné třídě – o ročník nebo o dva ročníky dál, kde jeden chlapec takhle docházel na vyšší matematiku a v té třídě to jakoby nemělo dobrou odezvu,*“ (Magdalena). Karolína tvrzení její kolegyně potvrzuje: „*Občas jsme to povolili, ale už to neděláme. Nemáme s tím dobré zkušenosti, protože to dítě poté ztrácí ten kontakt s těmi vrstevníky.*“

Školní poradenské pracoviště

Další oblast, o kterou jsem se v rozhovorech zajímala byla spolupráce pedagogů se školním poradenským pracovištěm a také o to, kdo ve škole zaštiťuje péči o nadané žáky. Na základní škole červené je zřízena funkce koordinátora pro nadané žáky, je jím respondentka Dagmar. Jejím úkolem je především péče o homogenní skupiny talentů a vypracovávání individuálně vzdělávacích plánů nadaných žáků. „*Vím o nich, hlídám si práci s talenty, píšu úvodní zprávy a závěrečné zprávy a hlavně ohlídávám, aby běžela ta práce s talenty, kdo ji zajišťuje, co tam dělá a tak,*“ (Dagmar). Školní poradenské pracoviště na základní škole běžné se skládá ze školní speciální pedagožky, školní sociální pedagožky, školní psycholožky, školních metodiček prevence pro 1. i pro 2. stupeň a výchovné poradkyně. Péči o nadané žáky má ale na starosti pouze koordinátorka nadaných – Dagmar, zmiňuje ale, že v tomto

uskupení je školní poradenské pracoviště poměrně čerstvé a doufá, že v budoucnu se spolupráce více prohloubí. „*To spíš se bavíme o konkrétních dětech, ale opravdu, oni jsou spíš zaměřeny na děti v tom opačném spektru, jo, jak máte Gaussovu křivku, tak oni opravdu řešej to opačné spektrum, oni řeší, proč to dítě propadá, jak mu můžeme pomoci a já si myslím, že běží to prvním rokem takhle naplno jak to máme, jo, že tam máme ty tři nebo čtyři lidi, a tak a já doufám, že až se to usadí, že bychom tam mohli i tyhle věci víc prohloubit, jako práci s těmi talenty, a tak, ale já myslím, že oni maj hlavu v pejru z těch poruch,*“ (Dagmar). Také se na této základní škole vyskytuje větší množství žáků se speciálně vzdělávacími potřebami, i z tohoto důvodu už školní poradenské pracoviště nemá volnou kapacitu na péči o nadané žáky.

Na základní škole modré nemají zřízenou samostatnou pozici koordinátora nadaných žáků, ale péči o nadané zajišťuje školní speciální pedagožka – Karolína. Školní pedagogické pracoviště se skládá ze školní speciální pedagožky, metodičky prevence, školní psycholožky a výchovného poradce, z toho funkci školní speciální pedagožky a školní metodičky prevence zajišťuje Karolína. „*Celé to zastřešujeme, víme o nich už od začátku, komunikujeme s pedagogicko-psychologickou poradnou. Pokud je nějaký problém tak samozřejmě spolupracujeme se školní psycholožkou, pokud tam dítě má i nějaké psychické problémy. Pokud je potřeba vypracovat individuální vzdělávací plán, což ti nadaní ve většině případů mají, tak tak já spolupracuji s třídním učitelem a dalšími učiteli vlastně na vypracování toho individuálně vzdělávacího plánu,*“ (Karolína).

Co se týče podpory asistentů pedagoga u nadaných žáků, tam jsem získala informace pouze na základní škole červené, i tam ale byly zkušenosti z minulosti, momentálně žádný nadaný žák asistenta pedagoga nemá. Všechny předešlé zkušenosti s asistenty pedagoga jsou v souvislosti s žáky s dvojí výjimečností. „*Nemáme žádný, ale měli jsme, ale většinou to jsou děcka, který mají dvojí výjimečnost jo a těch je vícero teďka nám loni nám vyšel z devítky kluk, mimořádněj talent na fyziku, elektroniku a takovýhle, tam jako jsem se ztratila už před třemi lety, zbytek školy se ztratil hned. Tam bylo těžký ADHD, takže ten měl asistenta, ale ten asistent se spíš věnoval těmhle problémům,*“ (Dagmar). Tuto předešlou zkušenost vnímá Dagmar pozitivně: „*Na prvním stupni měl asistentku a ta si ode mě půjčovala učebnice fyziky a tak, aby ho dokázala jako podporovat a zaměstnávat, právě on, jak byl jako*

mimořádný, tak na část výuky se přesouvali mimo třídu, protože v té třídě to už nedával a právě proto si ode mě půjčoval jako literaturu vhodnou věku, a tak, aby si v tom prostě četli a zvládali to.“

7.8 Odpovědi na výzkumné otázky

V čem se liší školy ohledně identifikace nadaných žáků?

Na základní škole běžné využívají diagnostickou hru Invenio, kterou si upravili pro své diagnostické potřeby. Identifikace touto metodou probíhá vždy v první třídě. V minulých letech se jim díky grantu podařilo žáky otestovat i jinými testy, například testováním od Mensy a vyšly jim podobné výsledky, které již měli, tím se jim tedy jejich diagnostická metoda ověřila do budoucna. Pokud si u žáka všimnou, že má potenciál a mohl by být nadaný, tak se poradí s rodiči a doporučí vyšetření v pedagogicko-psychologické poradně, mají ale zkušenost, že rodiče na tom netrvají a škola je do vyšetření nijak netlačí, podporu jim dávají i bez doporučení z pedagogicko-psychologické poradny. Na základní škole soukromé nemají žádnou diagnostickou metodu, jako mají na škole běžné. Vyučující se ale na identifikaci nadání zaměřují v hodinách a pokud mají podezření, že by u žáka mohlo být přítomné nadání, hned situaci konzultují se školní speciální pedagožkou a poté s rodiči, aby nadání včas podchytili a mohli ho dále rozvíjet. K doporučování žáků na vyšetření do pedagogicko-psychologických poraden se staví stejně jako na škole běžné, a to tak, že doporučení nepotřebují k tomu, aby žákovi poskytli co nejlepší možnou podporu.

Jaké se na školách vyskytují organizační formy vzdělání?

Na základní škole běžné mají nadání žáci na prvním stupni možnost docházet do skupin, kde probíhá výuka nadaných žáků. V rámci této výuky se jednou týdně věnují matematice a jednou týdně českému jazyku. Na druhém stupni mají žáky rozdělené na želvy a žížaly, kde se opět jednou týdně dělí a mají tak hodinu, kde je skupina homogenní. Na základní škole běžné je průměrný počet žáků ve třídě 25, kvůli tak vysokému počtu je velmi náročné diferenciovat výuku jak pro žáky se SVP, tak pro žáky nadané. Homogenní výuka alespoň jednou týdně je velmi dobrým způsobem, jak nadaným žákům výuku obohatit. Na základní škole soukromé nemají zřízenou skupinovou výuku, je zde ale mnohem nižší průměrný počet žáků na třídu, dle posledních údajů je průměrný počet 16 žáků v jedné třídě, i to je

samozřejmě počet, při kterém se nedá výuka diferenciovat snadno, je zde ale větší prostor pro individuální přístup a podporu nadaných žáků v heterogenní třídě.

Jaké na školách volí pedagogové metody výuky a jak se staví k obohacování a akceleraci?

Na základní škole běžné obohacují výuku zejména pomocí deskových her, hlavolamů a šifer. Také žáky vedou k účasti na různých soutěžích, které jsou v převážné míře zaměřené na matematické a logické dovednosti. Mimo obohacující aktivity přímo v hodinách se na škole žáci mohou účastnit i dlouhodobějších her, které jsou vyvěšeny na chodbě. Také pořádají jednou ročně projektový týden, kde si každý učitel na druhém stupni vymyslí své téma a žáci se poté podle svých zájmů na témata přihlašují, projekt vždy obsahuje teoretickou část a poté jdou žáci s vyučujícími na exkurzi k danému tématu. Na základní škole soukromé se pedagogové snaží obohacovat výuku připravenými doplňkovými materiály, dávají nadaným žákům prostor a pomůcky pro realizaci v tématech, které je zajímají, ve výuce také pracují s informačními technologiemi. Ve čtvrtém ročníku obohacuje paní učitelka výuku matematiky pomocí matematiky Hejného, nadaní žáci nejprve pracují společně s kmenovou třídou na probírané látce a po jejím osvojení se zaměřují na materiály související s touto metodou. Díky relativně nízkému počtu žáků ve třídě má učitelka možnost poskytovat zpětnou vazbu a kontrolovat jejich práci, což se ukazuje jako efektivní přístup. Co se týče akcelerace, obě školy se shodují na tom, že mají z minulosti zkušenosti, které však nebyly pozitivní, přičemž problémy se objevovaly zejména v sociálních oblastech. V současnosti tedy ani na jedné škole nedochází k akceleraci nadaných žáků.

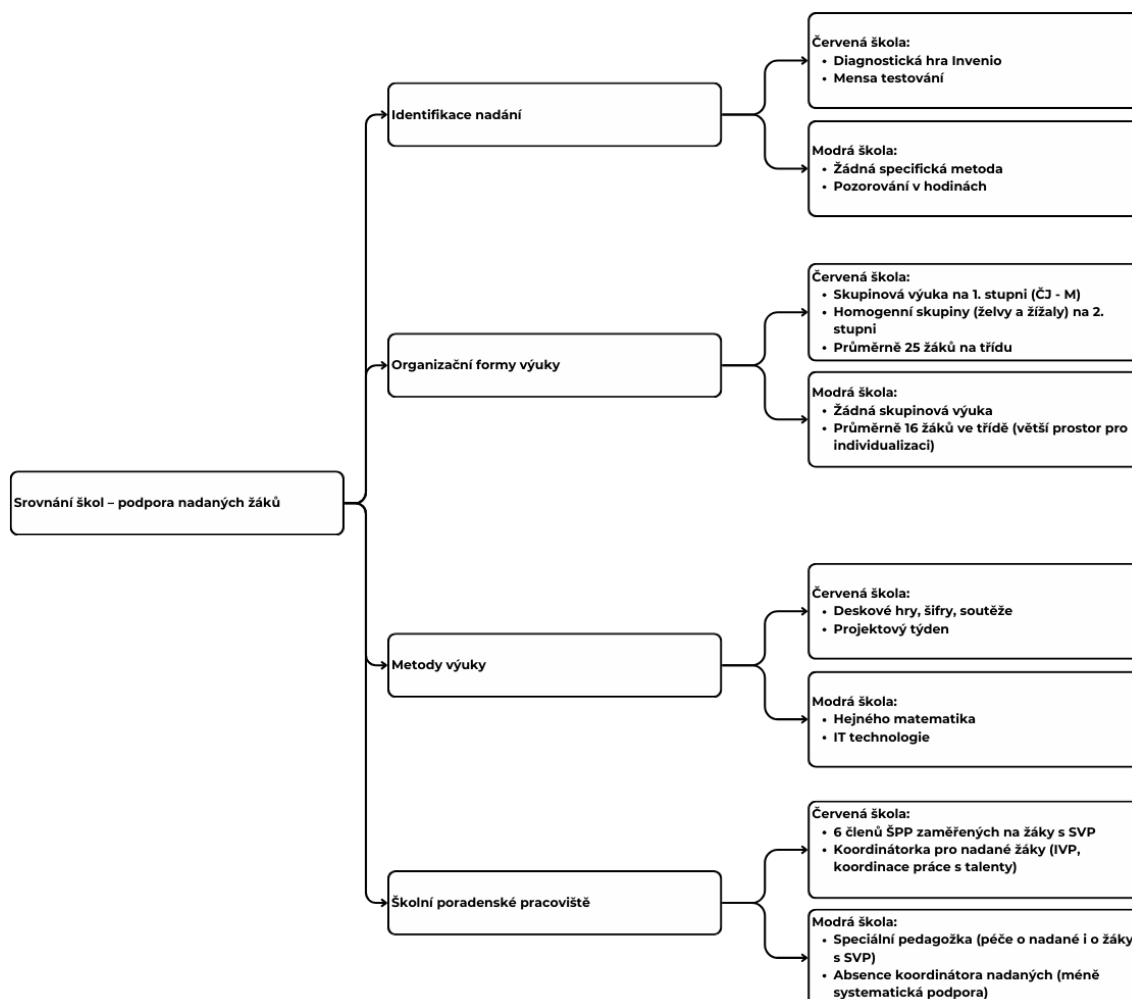
Jakým způsobem spolupracuje školní poradenské pracoviště s nadanými žáky?

Na základní škole běžné se školní poradenské pracoviště skládá z šesti pedagogických pracovníků, všichni tito pracovníci se převážně zaměřují na žáky se speciálně vzdělávacími potřebami, s žáky s nadáním nepracují. Jedna z pedagožek na druhém stupni je pověřena funkcí koordinátor nadaných žáků. Jejím úkolem je nadané žáky vyhledávat, vypracovávat individuálně vzdělávací plány, a především koordinovat skupinovou výuku talentů na prvním stupni a zajištění výuky želviček a žížalek na stupni druhém. Tato paní učitelka je velmi zapálená v oblasti nadaných žáků, je také školitelkou v této oblasti.

Na soukromé škole není zřízena samostatná pozice pro koordinátora nadaných žáků, a péči o tyto žáky zabezpečuje školní speciální pedagožka, která spolupracuje s třídními učiteli na vypracování individuálních vzdělávacích plánů.

Zatímco státní škola díky přítomnosti koordinátora pro nadané žáky poskytuje cílenější a efektivnější podporu, soukromá škola se musí vyrovnávat s absencí specializované pozice, což může vést k menší systematičnosti a důrazu na potřeby nadaných žáků. Celkově tedy státní škola zajišťuje nadaným žákům více podpory, zatímco soukromá škola se soustředí na široké spektrum potřeb žáků, což může oslabit individuální péči.

Obrázek 9: Srovnání případů v rámci kategorií

Zdroj: Vlastní zpracování

8 Diskuze

Odborníci, zabývající se problematikou nadaných žáků, zejména Laznibatová (2007) a Gardner (1999), zdůrazňují nutnost včasné identifikace nadaných žáků jako klíčového předpokladu pro jejich optimální rozvoj. Výsledky výzkumu naznačují, že proces identifikace nadaných žáků je nedostatečný zejména na soukromé škole, kde chybí systematické nástroje pro rozpoznávání nadání. Tento nedostatek může vést k přehlížení potenciálu u některých žáků. Naproti tomu státní škola využívá specializované diagnostické nástroje a úzce spolupracuje s odborníky, což přispívá k efektivnější identifikaci nadaných žáků. Tento přístup potvrzuje význam systematické diagnostiky uvedený v odborné literatuře (Machů, Facová a Orel, 2016).

Problematika socioemočních dovedností nadaných žáků byla ve výzkumu potvrzena na obou typech škol. Výsledky ukázaly, že nadaní žáci mohou mít obtíže s přijetím v kolektivu vrstevníků, což negativně ovlivňuje jejich ochotu zapojovat se do rozšířených vzdělávacích aktivit. Tato zjištění korespondují s tvrzením Portešové (2009), že socioemoční aspekty hrají klíčovou roli v úspěšné integraci nadaných žáků a jejich vzdělávání.

V souvislosti se zmíněnými obtížemi se na obou školách shodují v tom, že akcelerace ve formě přeskokování ročníků není pro nadané žáky optimální strategií. Tento závěr odpovídá poznatkům z odborné literatury, kde autoři jako Machů (2010), Kramulová (2004) či Gallagher (2011) upozorňují na rizika spojená s touto formou akcelerace, zejména pokud nejsou nadaní žáci dostatečně socioemočně zralí.

Teoretická část se také věnovala problematice žáků s dvojí výjimečností, tedy žáků, kteří jsou současně nadaní a znevýhodnění specifickými vzdělávacími potřebami. Jak uvádí Portešová (2009), tato skupina žáků bývá často přehlížena, protože jejich znevýhodnění může maskovat jejich nadání. Výzkum tento problém potvrdil – obě školy se potýkají s výzvou, jak efektivně podporovat tyto žáky. Ukázalo se, že v obou případech se školy spíše zaměřují na kompenzaci znevýhodnění než na rozvoj nadání, což může vést k omezenému využití jejich potenciálu.

Dalším významným tématem byla organizace výuky. Teoretická část uvádí, že homogenní třídy či skupiny mohou lépe naplnit specifické vzdělávací potřeby nadaných žáků, zejména

díky přizpůsobení tempa a obsahu výuky jejich schopnostem (Jurášková, 2006). Výzkum ukázal, že státní škola implementuje homogenní skupiny v oblastech matematiky a českého jazyka, což umožňuje cílenější práci s nadanými žáky. Na druhé straně, soukromá škola využívá menší počet žáků ve třídách, což přirozeně podporuje diferenciaci výuky i bez formalizovaných homogenních skupin. Tyto přístupy ukazují na různé možnosti, jak podporovat nadané žáky v jejich vzdělávacím prostředí.

Omezení této práce zahrnují zejména malý počet zapojených škol, což limituje možnost zobecnění výsledků. Výzkum se zaměřil pouze na dvě konkrétní školy, což nemusí plně reprezentovat situaci v celém vzdělávacím systému České republiky. Dalším limitem je zkoumání perspektivy pouze učitelů, přičemž chybí pohled dalších klíčových aktérů, jako jsou žáci nebo jejich rodiče. Budoucí výzkum by mohl zahrnout větší množství škol a využít kombinaci metod sběru dat, například pozorování výuky, aby poskytl komplexnější pohled na vzdělávání nadaných žáků.

9 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, k jakým rozdílům v přístupu a metodách výuky nadaných žáků dochází na základní škole běžné a na základní škole soukromé.

Práce je rozdělena na teoretickou a výzkumnou část. První kapitola nabízí přehled o základních pojmech a konceptech týkajících se nadání, talentu a inteligence.

Druhá kapitola je věnována charakteristice nadaných žáků, včetně typologie nadání a charakteristik, které odlišují nadané žáky od běžných vrstevníků či žáků bystrých. Pozornost je zde věnována identifikaci nadaných žáků, kde je popsán proces prediagnostiky nadání, nominace a diagnostiky, která často probíhá ve spolupráci s pedagogicko-psychologickými poradnami.

Třetí kapitola analyzuje legislativní rámce a podpůrná opatření pro nadané žáky v České republice, která vycházejí ze školského zákona a souvisejících vyhlášek. Tyto právní předpisy upravují například podpůrná opatření a možnost vytváření individuálních vzdělávacích plánů, které žákům umožňují přizpůsobené vzdělávací strategie, a upravují náležitosti týkající se akcelerace, jako je předčasný nástup do školy nebo přeskokování ročníků. Také jsou uvedeny příklady různých forem obohacování, jako soutěže či hry ve výuce.

Ve čtvrté kapitole jsou představeny organizační formy vzdělávání nadaných žáků přístupy, konkrétně homogenní školy, homogenní třídy a skupinová výuka. U každé z organizačních forem jsou uvedeny příklady konkrétních základních škol v České republice, kde se tyto formy realizují, tyto školy jsou v kapitole stručně představeny.

Pátá kapitola se věnuje systému podpory nadaných žáků v České republice, hlavně přijímacímu řízení a k jakým rozdílům dochází v oblasti soukromého a státního školství.

Teoretická část je zakončena popisem systémů podpory nadaných žáků v zahraničí, který se věnuje přístupům ve Finsku a na Slovensku. Tato komparace slouží jako podklad pro srovnání, které má ukázat odlišnosti ve způsobech identifikace a práce s nadanými žáky v českém školství v porovnání s jinými zeměmi.

Výzkumná část této práce se zaměřila na případovou studii dvou základních škol – jedné státní a jedné soukromé – s cílem prozkoumat, jak se jejich přístupy k vzdělávání nadaných žáků liší. Nejprve byl definován cíl výzkumu, poté byla popsána metodologie a design výzkumu, což byla případová studie, přičemž hlavní metodou sběru dat byly polostrukturované rozhovory s učiteli, pozorování a analýza základních školních dokumentů. Byly vybrány dvě základní školy, jedna běžná a jedna soukromá. Z každé základní školy byly vybrány dvě respondentky, se kterými byl uskutečněn polostrukturovaný rozhovor. Přepsané rozhovory byly poté otevřeně zakódovány v programu ATLAS.ti a vzniklé kódy byly rozděleny do čtyř kategorií. Tyto čtyři kategorie byly popsány pomocí techniky vyložení karet.

Výsledky výzkumu naznačují, že mezi státní a soukromou základní školou existují zřetelné rozdíly v přístupu k nadaným žákům. Ve státní škole mají nadaní žáci možnost účastnit se homogenní skupinové výuky jednou týdně, což představuje specifickou formu podpory, která se na soukromé škole nenachází. Soukromá škola se naopak zaměřuje spíše na individuální podporu, a to prostřednictvím alternativních metod, jako je výuka matematiky Hejného, což poskytuje nadaným žákům více samostatného prostoru. Obě školy také uplatňují odlišné přístupy k obohacování výuky: zatímco státní škola klade důraz na vzdělávací hry a soutěže, v soukromé škole se obohacení zaměřuje na specifické potřeby jednotlivých nadaných žáků. Na státní škole se péčí o nadané žáky věnuje konkrétní učitelka druhého stupně, která působí také jako koordinátorka pro nadané žáky. Její odborné zaměření výhradně na nadané žáky a vysoká míra podpory ze strany školy umožňuje efektivnější a cílenější práci s těmito žáky. Oproti tomu na základní škole soukromé se péčí o nadané žáky zabývá školní speciální pedagožka, která má ovšem na starosti i všechny žáky se speciálně vzdělávacími potřebami, na které je v současné době soustředěno pozornosti více.

Určitě by bylo vhodnější pro případovou studii vybrat dvě školy, s výrazně odlišnými přístupy, což by umožnilo prokázat ještě markantnější rozdíly. I přesto však výsledky naznačují, že přístupy ke vzdělávání nadaných žáků se mezi státní a soukromou školou liší, zejména v organizaci podpory a individuálním přístupu k rozvoji nadání.

Seznam použitých literárních zdrojů

BAŠE, Lenka a Romana DIVÍNOVÁ. Identifikace mimořádně intelektově nadaného žáka. Školní poradenství v praxi: nový odborný časopis pro poradenské pracovníky. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 3(1), 9-13. ISSN 2336-3436.

CVETKOVIC LAY, J. Ja choču i mogu više. Priručnik za odgoj darovitě djece od 3 do 8 godina. Zagreb, Alinea. 1995.

DOČKAL, Vladimír. *Zaměřeno na talenty, aneb, Nadání má každý.* Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-840-3.

GARDNER, Howard. *Dimenze myšlení: teorie rozmanitých inteligencí.* Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-279-3.

HAVIGEROVÁ, Jana Marie. Pět pohledů na nadání. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3857-4.

HELLER, Kurt A., F. J. MÖNKS, Robert J. STERNBERG a Rena F. SUBOTNIK, ed. *International handbook of giftedness and talent.* 2nd edition. Oxford: Elsevier, 2000. ISBN 0-08-043796-6.

HENDL, Jan, 2023. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace.* Páté, přepracované vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1968-2.

HŘÍBKOVÁ, Lenka, 2009. *Nadání a nadaní. pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi.* Praha: Grada Publishing. Psyché. ISBN 978-80-247-1998-6.

HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadaní: pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2005, 209 s. : il. ISBN 80-7290-213-X.

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu.* 2., aktualizované vydání. Praha: Grada. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.

JURÁŠKOVÁ, Jana, Jana JUŘICOVÁ a Leona JELÍNKOVÁ. *Základy pedagogiky nadaných.* Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 2006, 131 s. : il. ; 24 cm. ISBN 80-86856-19-4.

- KRAMULOVÁ, Daniela, 2004. *Jaké vzdělávací možnosti mají nadané děti v ČR?* Rodina a škola. 51(4), s. 13.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana, 2007. *Nadané dieťa: jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. 3., nezm. vyd. Bratislava: Iris. ISBN 80-89018-53-X.
- LAZNIBATOVÁ, Jolana. *Nadané dieťa: jeho vývin, vzdelávanie a podporovanie*. 2. vyd. Bratislava: Iris, 2003. ISBN 80-89018-53-X.
- Lucito, L. J. (1964). *Gifted children*. In L. M. Dunn (Eds.), *Exceptional children in the schools* (pp. 179–238). New York: Holt, Rinehart and Winston.
- MACHŮ, Eva a Ilona KOČVAROVÁ. *Kvalita školy z hlediska péče o nadané žáky*. [1. vyd.]. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2013. ISBN 978-80-7454-316-6.
- MACHŮ, Eva, 2006. *Rozpoznávání a vzdělávání rozumově nadaných dětí v běžné třídě základní školy: příručka pro učitele a studenty učitelství*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-3979-5.
- MACHŮ, Eva. *Nadaný žák*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-197-3.
- MÖNKES, F.; MASON, E. *Developmental Psychology and Giftedness: Theories and Research*. In: K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.) *International Handbook of Giftedness and Talent* (2nd Edition) (pp. 141-155). Oxford: Pergamon, 2000
- PAVLAS, Tomáš, Lucie MOKRÁ, Ondřej ANDRYS, Petr SUCHOMEL, Tomáš ZATLOUKAL, Karel TOMEK, Dana PRAŽÁKOVÁ a Roman FOLWARCZNY, [2022]. *Podpora vzdělávání nadaných a mimořádně nadaných žáků v základních a středních školách: tematická zpráva*. Praha: Česká školní inspekce. ISBN 978-80-88087-97-7.
- PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TANNENBAUM, A. J. *A History of Giftedness in School and Society*. In: K. A. Heller, F. J. Mönks, R. J. Sternberg & R. F. Subotnik (Eds.) *International Handbook of Giftedness and Talent* (2nd Edition) (pp. 141-155). Oxford: Pergamon, 2000.

WEBB, James. T. *A Parent's Guide to Gifted Children*. Scottsdale: Great Potential Press, 2007, 390 s. ISBN 0910707790.

ZAPLETALOVÁ, Jana. *Obligatorní diagnózy a obligatorní diagnostika v pedagogicko-psychologických poradnách*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, c2006. ISBN 80-86856-29-1.

Seznam použitých internetových zdrojů

ABAKU, 2024. 7 PRINCIPŮ ABAKOVÉHO PŘÍKLADU / ČÍSLA ANEB CO JE ABAKU [online]. [cit. 2024-09-17]. Dostupné z: <https://abaku.cz/metodika/princip-abaku>

ADAMS-BYERS, Jan, Sara WHITSELL a Sidney MOON, 2004/12/01. Gifted Students' Perceptions of the Academic and Social/Emotional Effects of Homogeneous and Heterogeneous Grouping. *Gifted Child Quarterly – GIFTED CHILD QUART.* 48, 7-20. Dostupné z: doi:10.1177/001698620404800102

BRLOH, 2021. *Pravidla* [online]. [cit. 2024-09-17]. Dostupné z: <https://brloh2.math.muni.cz/pravidla>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD, 2023. Školy a školská zařízení [online]. [cit. 2024-05-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/191486291/23004223a2.pdf/a49becbe-372d-4d8f-8cd1-bc1e52a51202?version=1.1>

FOŘTÍKOVÁ, Jitka a Tomáš NOVOTNÝ, 2011. Problematika péče o nadané žáky na základních a středních školách [online]. Vzdělávací centrum Turnov [cit. 2024-05-13].

ISBN 978-80-260-0185-0. Dostupné z:

<https://edu.ceskatelevize.cz/storage/worksheet/ochrance/problematika-pece-o-nadane-zaky.pdf>

KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, Jana OBROVSKÁ, Dana VESELÁ, Markéta FRANCOVÁ, Kateřina VLČKOVÁ, Jarmila BRADOVÁ, Hana KOBLIHOVÁ a Eva TRNOVÁ, 2021//. *Pedagogická diagnostika a pedagogické diagnostikování: Učební materiál: Učební materiál.* Brno, CZECH REPUBLIC: Masaryk University. ISBN 9788028000189. Dostupné také z: <http://ebookcentral.proquest.com/lib/cuni/detail.action?docID=7192525>

KUUSISTO, E, LAINE, S & RISSANEN, I 2021, Education of the Gifted and Talented in Finland. in E Kuusisto, M Ubani, P Nokelainen & A Toom (eds), *Good Teachers for Tomorrow's Schools: Purpose, Values, and Talents in Education.* Moral Development and Citizenship Education, vol. 16, Brill, Leiden. Dostupné z: https://doi.org/10.1163/9789004465008_011

MACHŮ, Eva, Věra FACOVÁ a Miroslav OREL. *Identifikace a vzdělávání nadaných a talentovaných dětí – dobrá praxe pro Evropu* [online]. Krajská pedagogicko-psychologická poradna a ZDVPP Zlín, 2016 [cit. 2024-02-20]. ISBN 978-80-906400-3-0. Dostupné z:

https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/project-result-content/ec32c03b-ae73-46b9-8704-0cea4ebe3039/Identifikace_a_vzd_l_v_n_nadan_ch_-_dobr_praxe_pro_Evropu.pdf

MARLAND, Sidney P. Education of the gifted and talented, Volume 1, A report to the Congress of the United States by the US Commissioner of Education. Washington, DC: US Government Printing House, 1972. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED056243.pdf>

MATEMATICKÝ KLOKAN, 2023. *Informace o soutěži* [online]. [cit. 2024-09-17]. Dostupné z: https://matematickyklokan.upol.cz/?page_id=27

MINDOK, 2019. *Lama* [online]. [cit. 2024-10-14]. Dostupné z: <https://mindok.cz/hra/lama/>

MINISTRY OF EDUCATION AND CULTURE, 2024. *The Finnish education system* [online]. [cit. 2024-06-02]. Dostupné z: <https://okm.fi/en/education-system>

MŠMT. § 3a vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky – znění od 1. 9. 2023. In: <i>Zákony pro lidi.cz</i> [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 9. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-48#p3a>

MŠMT. 2023. *Stanovisko ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ke kritériím přijímání k základnímu vzdělávání na základní školy, které jsou zřízeny soukromým nebo církevním zřizovatelem* [online], [cit. 2024-05-09]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/stanovisko-msmt-ke-kriteriim-prijimani-k-zakladnimu>

MŠMT. Vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 27. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27>

MŠMT. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010–2024 [cit. 25. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT. 2018. *Stručný přehled vybraných podpůrných opatření vhodných pro rozvoj nadání žáků základních škol a gymnázií.*

NÁRODNÍ PEDAGOGICKÝ INSTITUT. Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami. [online]. 2022 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z: <https://archiv-nuv.npi.cz/t/specialni-vzdelavani.html>

PÄIVÖLÄ INSTITUTE, 2023. *MATEMATIHKALINJALLE PÄIVÖLÄÄN* [online]. [cit. 2024-10-12]. Dostupné z: <https://www.paivola.fi/opintolinjat/matematiikkalinja>

PLUCKER, Jonathan a Carolyn CALLAHAN, 2014. Research on Giftedness and Gifted Education: Status of the Field and Considerations for the Future. In: *Exceptional children* [online]. s. 390-406 [cit. 2024-05-03]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0014402914527244>

POHÁR VĚDY, 2024. *O poháru vědy* [online]. [cit. 2024-09-17]. Dostupné z: <https://sciencecup.eu/o-poharu-vedy/>

PORTEŠOVÁ, Šárka, 2009. Dvoji výjimečnost - co to je? [online]. 1.10.2009 [cit. 2024-11-02]. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/index.php?pg=odborne-informace--problemy--dvoji-vyjimecnost&aid=130>

PORTEŠOVÁ, Šárka. Vhodné strategie při vzdělávání nadaných žáků. In: *Nadané děti* [online]. 27. 2. 2021 [cit. 2023-04-12]. Dostupné z: <https://www.nadanedeti.cz/odborne-zdroje-clanky-strategie-vzdelavani>

PRAUS, Petr. *Intelligence a její měření* [online]. 2008 [cit. 2024-04-20]. Dostupné z: <https://deti.mensa.cz/index.php?pg=odborne-informace--identifikace-nadani--intelligence-obecne&aid=62>

PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:aa9bca40-187e-11e4-8e0d-005056827e51>

ROBINSON, A., & JOLLY, J. *A Century of Contributions to Gifted Education: Illuminating Lives* [online]. New York: Routledge, 2013 [cit. 2023-02-23]. ISBN 9780203154489. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9780203154489>

SYNAPSE. *Školní koordinátor podpory nadání* [online]. 30. 3. 2024 [cit. 2024-05-22]. Dostupné z: <https://www.projektsynapse.cz/co-nabizime/skolni-koordinator-podpory-nadani>

- ŠKOLA PRE MIMORIADNE NADANÉ DĚTI A GYMNÁZIUM, 2024. *O škole* [online]. 12.10.2024 [cit. 2024-10-12]. Dostupné z: <https://www.spmndag.sk/o-skole>
- TIRRI, Kirsi a KUUSISTO, Elina. How Finland Serves Gifted and Talented Pupils. Online. *Journal for the education of the gifted*. 2013, roč. 36, č. 1, s. 84-96. ISSN 0162-3532. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0162353212468066>. [cit. 2024-10-05]
- VÁVRA, Jaroslav, 2011. *Proč a k čemu taxonomie vzdělávacích cílů?* [online]. 5. 5. 2011 [cit. 2024-06-04]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/11113/proc-a-k-cemu-taxonomie-vzdelavacich-cilu-.html>
- VÝFUK, 2024. *O výfuku* [online]. [cit. 2024-09-17]. Dostupné z: <https://vyfuk.org>
- VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE, 2024. *O olympiádě* [online]. [cit. 2024-09-24]. Dostupné z: <https://ocj.vse.cz/#>
- ZAJÍCOVÁ, Marcela. *Jak vyřídít odklad či předčasné zaškolení* [online]. In: Předškolní poradna [cit. 2024-05-03]. Dostupné z: <https://predskolniporadna.cz/wp-content/uploads/2021/01/Jak-vyridit-odklad.pdf>
- Zákon o výchově a vzdělávání (školský zákon) a o změně a doplnění některých zákonů: 245/2008 Z. z. In: NÁRODNÁ RADA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. *Slov-lex* [online]. [cit. 2024-10-08]. Dostupné z: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2008/245/>
- ZŠ A MŠ ČERVENÝ VRCH, 2024. *Matematická třída* [online]. [cit. 2024-06-01]. Dostupné z: <https://www.zscvrch.cz/matematicke-tridy>